

OSREDNJA KOROŠKA KNJIŽNICA

62390 RAVNE NA KOROŠKEM

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC R. O.

LETO XXI — ŠTEVILKA 12

DECEMBER

POŠTINA PLAČANA

NEKOČ — DANES — JUTRI

Pred štiridesetimi leti smo prejeli v gospodarjenje na dobrih rastiščih oslabele gozdove. Frat je bilo skoraj za eno tretjino. Nad šestdesettisoč hektarjih gozdov je bdel en sam gozdarski inženir in nekaj logarjev s tečajniškim znanjem.

Danes nas je več. Danes imajo naši sestoji podvojeno lesno zalogo, po kakovosti in vrednosti lesnih sortimentov še več. Najbolj vidno so se izboljšali kmečki gozdovi. Kmet je že pred desetletjema začel verjeti gozdarjevemu delu — načrtnemu in strokovnemu. O tem ga

je prepričal njegov lastni gozd.

O poseku slehernega drevesa odloča z vso strokovno resnostjo nekdo, ki mu je to zaupano. Temu rečemo odkazilo, v gozdarski strokovni misli pa je to nega. Prav na negi in varstvu gozdov pa temelji naš sonaravni način gospodarjenja. Ravno zato v pičem polstoletju taki uspehi, še tuji gozdarski strokovnjaki se hodijo k nam zgledovat.

Posredne dobrine gozda in njihov ekološki ter splošno gospodarski vpliv v deželi Sloveniji še zdaleč niso povsem

znane. Več je znanega, bolj se gozdarji zavedamo, da je neznanega še brezmejno in da je možna pot naslednjih naših generacij le z roko v roki s stroko.

Vremenske ujme so huda človeška nadloga. Kakšne bi šele bile, če bi jih ne blažil gozd.

Površno varuško so nekdanj od hiše zapodili — slab je gospodar, ki hoče z njo spoditi tudi vse dobre, ker je zaverovan, da jih ne potrebuje in da bodo otroci varnejši brez njih.

Andrej Šertel

GOSPODARJENJE

GRADNJE IMAJO BODOČ- NOST

Bogdan Kutin, dipl. ing. gozd.

Vplivi bližajočih se sprememb v družbenem in gospodarskem sistemu so se na našem tozdu Gradnje kazali že v lanskem letu. O viških delavcev smo pisali že v začetku letošnjega leta, po obravnavi polletnih rezultatov podjetja, ko so bila ustanovljena skoraj vsa investicijska dela, pa je vodstvo tozda Gradnje že imelo alternativni plan del. Tako je danes perspektiva tega tozda zagotovljena, za jutri pa se tudi kažejo možnosti obstoja in nadaljnega razvoja gradbene dejavnosti v tem prostoru.

O tem sva govorila z direktorjem tozda Gradnje, dipl. ing. Bogdanom Kutinom.

*Povejte, prosim, nekaj o začetkih in razvoju gradbene dejavnosti v okviru gozdarstva na Koroškem!

KUTIN: Naštel bom nekaj značilnih letnic, ki pomenijo prelomnice v gradbeni dejavnosti v okviru gozdarstva.

Septembra 1956. leta je bil ustanovljen odsek za gradnje pri Upravi GG Slovenj Gradec za dejavnost gradnje gozdnih cest. Z na-

Po 1. novembrskem neurju je naš TOZD Gradnje opravil velika sanacijskih del na cestah in drugih objektih v območju. Na fotografiji: Gradnja mostu v Strgarjev graben

Prenovljeno nogometno igrišče v Slovenj Gradcu

črtno in intenzivnejšo gradnjo gozdnih komunikacij je obrat pričel leta 1960. Že naslednje leto, 1961, je bil ustanovljen samostojni gradbeni obrat.

V letih od 1960 do 1965 je bilo zaposlenih v tej dejavnosti v povprečju od 140 do 150 ljudi.

Za naslednje večje prelomnico štejem leto 1965, ko je ročno gradnjo zamenjala strojna gradnja objektov. Delo je postalo lažje, pa tudi število zaposlenih se je zmanjšalo pod 100. Tukaj moram omeniti še visoke gradnje, ki so jih izvajali do leta 1968.

Med leti 1971 in 1977 se je ta TOZD ukvarjal tudi s turizmom. Zadnja pomembna letnica je 1989, ko beležimo izločitev gozdarskih TOZD iz LESNE. Do tega leta smo opravljali precej del tudi z lesno industrijo, od nizkih gradenj, raznih vzdrževalnih del in imeli smo zaposlitev za naše delavce preko zime.

Oseбно smatram, da je prelomnica tudi leto 1986, ko so začele nove gradnje močno upadati, večjo funkcijo pa je dobilo vzdrževanje in rekonstrukcije cest, ki so bile zaradi neodprtosti gozdov grajene pospešeno in zato tudi manj kvalitetno.

In če rečem še nekaj o bodočih aktivnostih na tem področju: delim jih na dve kategoriji. Prva je sodobna in kvalitetna gradnja tistih gozdnih cest, ki so še v planu in sicer na zahtevnih, strmih, skalnatih terenih. Za te, slednje objekte bo verjetno potrebno menjati tehnologijo dela. Drugo področje pa je pravilno in pravočasno vzdrževanje gozdnih komunikacij.

* Kako ste se v zadnjih letih prilagajali na področju zaposlovanja, tehnologije . . .

KUTIN: V letih po 1986 smo postali še posebej dovzetni za ta področja. Nenehno smo spremljali dogajanja, se prilagajali oz. ustrezno organizirali. Tako je bilo zaposlenih med 85 in 90 ljudi do leta 1987, sedaj, letos pa je stalež med 45 in 50 delavcev. Spremljali smo strukturne spremembe. Tako smo še pred časom zaposlovali več mlinerjev in delavcev, ki so opravljali težko mehanizacijo in tudi fizično naporna dela. Sedaj takih strojev, ki jih lahko na trgu dobimo ob vsakem času, ne posedujemo več. Sprejeli smo tudi dejstvo, da se na našem območju z mehanizacijo vključujejo tudi drugi. Naša želja je bila, da bi vso zunanjo mehanizacijo najemal naš tozd, vendar pa vedno ni bilo tako.

Kljub vsemu pa na terenu potrebujemo nekaj lastne mehanizacije, specifične stroje (greder). To utemeljujem predvsem s tem, ker je za dobro delo s takim strojem potrebnih precej izkušenj, pomemben moment pa je še poznavanje terena in na koncu ljudi, ki v tem okolju žive in s katerimi ti delavci tudi delajo.

* Kako ste ob vseh pričakovanih spremembah planirali delo oz. poslovanje za letošnje leto?

KUTIN: V začetku leta je izgledalo vse skupaj ugodno. 70 % sredstev smo imeli zagotovljenih znotraj Gozdnega gospodarstva, 24 % sredstev smo si zagotovili z deli od zunaj. Nepokritih je ostalo ca 6 % sredstev, kar pa se mi ni zdelo problematično, saj bi ta del med letom z lahkoto pokrili. Že ob polletju pa so nastopile težave v gozdarskih tozdih in tokih, ob nelikvidnosti nas je presenetil še moratorij. Zato je kolegij sprejel sklep o ustavitvi investicijskih del, ki niso nujno potrebna. Tudi preostala nujna dela v gozdarstvu so pogosto prevzemali podjetni zasebniki (predvsem v zgornji Mežiški dolini Slemenšek), ki pa cenovno in kvalitetno niso bili ugodnejši od nas. Tako

smo bili prisiljeni iskati dela izven podjetja. Naš največji objekt je stadion v Slovenj Gradcu. Za ta dela in za zemeljska dela pri mali hidroelektrarni v Mislinji smo konkurirali kot podizvajalci skupaj s Kogradom. Opravili bomo rekonstrukcijo ceste Lakuže. Na tem objektu imamo planiranih še nekaj del za naslednje leto. Trenutno delamo še na dveh objektih: igrišče in parkirišče pred šolo na Selah in šolsko igrišče v Razborju. Že od aprila dalje pa zaposlujeemo slikopleskarje v slovenjgraški bolnici in pričakujemo, da bodo imeli delo tam še v prihodnje.

Poleg vseh teh zunanjih del smo bili polno angažirani ob neurjih. Omeniti moram sanacijo ceste Velenje, za kar smo prejeli tudi pohvalo za kvalitetno in hitro opravljeno delo od občinskega izvršnega sveta. Sedaj ob koncu sezone ugotavljam, da imamo še toliko dela, da bodo naši delavci zaposleni do konca leta, najmanj pa do 15. decembra. Če bo zima dobra, mislim na sneg, bodo tudi v tem obdobju zaposleni vsi stroji, nekaj delavcev pa bo delalo na smučarskih vlečnicah. Za določena dela pa se dogovarjamo tudi izven območja. Seveda, če ti pogoji ne bodo zagotovljeni, bo moralo tudi nekaj naših delavcev načasni dopust, kar pa si najmanj želimo.

* In kakšen bo finančni rezultat?

KUTIN: Moramo se zavedati, da smo imeli ob polletju dela samo še za en mesec in smo se morali maksimalno angažirati, da smo pridobili dela izven podjetja GG. Tu pa že deluje trg, prisotna je močna konkurenca. Privatniki lahko nastopajo z bolj ugodnimi cenami, investitorja pa zanima samo cena in kvaliteta.

Strokovnost in kvaliteto mi lahko zagotovimo, kar nam potrjujejo tudi investitorji, cene pa moramo prilagajati konkurenci, kar pa seveda vpliva na finančni izid.

* Čeprav je ob neznankah, kot je gozdarska zakonodaja, težko govoriti o bodoči organizaciji gradbene dejavnosti v podjetju, pa vendar gotovo že razmišljate o tem?

KUTIN: Zavedamo se, da takšno stanje, kot je danes, ne bo več dolgo trajalo: nova gozdarska zakonodaja bo gotovo prinesla spremembe, trend izgradnje gozdnih cest bo padal, spremenjene razmere na trgu, kjer je ponudba uslug večja od povpraševanja, pa problem prezaposlenosti.

Do bodočega stanja, ki je končni cilj, bo najbrž težko priti brez večjih pretresov. Vmes je še prehodno obdobje, v katerem lahko ukrepamo tako, da bomo prišli do končnega cilja s čim manjšimi »žrtvami«. V tem, prehodnem obdobju moramo zmanjšati število zaposlenih za 40 %, razbremeniti TOZD na vseh nivojih, tudi obveznosti do DSSS, da bomo konkurenčni in da bomo od svojega dela tudi nekaj imeli in tretjič, obdržati kvalitetne, strokovne delavce. To, zadnje, se mi zdi še posebej pomembno, saj lahko, obstoj naše dejavnosti gradimo le na kvalitetno opravljenih delih, ki pa jih lahko opravijo le strokovni, pridni in vestni delavci.

Za našo prihodnost je verjetno zelo pomembno, kaj bo prinesel zakon o gozdovih. Verjetno se bomo morali organizirati kot družba z omejeno odgovornostjo, v kateri bomo skušali ohraniti tisti del, ki je zdrav in kvaliteten, kar bi lahko povedal z besedami dr. Prašnikarja, očistiti portfolijo vsega odvečnega. Določene priložnosti vidim že v tem, da smo že prisotni v tem prostoru in vemo, da bodo gradbena dela ostala tu, ne glede na zakonodajo. Tu, kjer smo delali že sedaj,

Izgradnja šolskega igrišča pri osnovni šoli Sele

imamo tudi dosti prednosti: znanje, kvaliteta, okolica nas pozna, cenovno smo bili že v tem momentu dokaj ugodni, zelo dobro poznamo našo konkurenco. Seveda pa želimo biti prisotni še naprej v gozdarstvu. Želimo pa tudi, da bi bila za vsa dela objektivna nadzorna služba, kar smo sedaj pogrešali. Če bomo lahko dokončno opravili s pravnim neredom pri pridobivanju investicij in s političnim monopolum velikih podjetij, bomo lahko preživeli, seveda, v prehodni fazi s 40 % manj in v končni fazi s 50 % manj zaposlenimi. Zelo pomembno pa je, da ne bi predolgo ostali v prehodni fazi organiziranja.

O bodoči končni organizaciji težko kaj rečem. Nekje do leta 1993 naj bi odpravili družbeno lastnino. Verjetno bo prišlo do privatizacije tudi v naši dejavnosti. Seveda pa moramo najprej ustvariti zdravo jedro podjetja, da bomo imeli leta 1993 sploh kaj privatizirati.

Pomembno je, da dela obstajajo tako v gozdarstvu kot izven nje in, da ponudniki za dela konkurirajo na nekih principih poslovne morale. Ravno tako pomemben cilj pa je kvaliteten, strokovni delavec, kot sem že večkrat omenil in zaupanje v spremembo. Najbolj kritično obdobje pa je obdobje sprememb in po Michaelu Armstrongu: »Takrat se mora pojaviti vodja, ki zna oblikovati vizijo nadaljnjega razvoja, hkrati pa ljudi zagreti za to vizijo. Sprememba je nekaj, pri čemer je treba zelo jasno dosežati cilje, metode pa so lahko različne.«

Ida ROBNIK

Stanje po sanaciji hudournika Velunje. Na tem mestu po neurju ni bilo ceste

STROKOVNA IZHODIŠČA ZA SMOTRNO GOSPODARJENJE Z VEČLASTNINSKIMI GOZDOVI

Zveza društev inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije je v petek, dne 23/11/1990, v Ljubljani pripravila 78. strokovno posvetovanje na naslovno temo. Predhodno je šest delovnih grup pripravilo strokovna izhodišča, ki smo jih na posvetu prav tako v šestih skupinah ločeno obravnavali in dopolnili. Po skupinah so bile obravnavane sledeče teme:

1. Mnogonamenski gozd danes in jutri

Pripravili so osnutek za »Temeljno gozdno listino« in spremeno besedilo »Temeljni gozdni listini na pot«. Oba teksta zaradi pomembnosti v celoti objavljamo. Ta listina je namenjena vsem prebivalcem Slovenije, ki jih bomo v obliki ankete vprašali za mnenje. Listina se bo na osnovi ankete še dopolnila in v končni obliki naj bi postala last nas vseh. Bralce Viharnika prosim, da sporočijo svoje mnenje o Temeljni gozdni listini na uredništvo Viharnika in tako pomagajo pri njenem dokončnem oblikovanju.

2. Gozdno gospodarsko načrtovanje

Načrtovanje je potrebno na štirih ravneh:

- republiški razvojni načrt
- območni načrti
- načrti enot
- detajlni gojitveni načrti

Gozdovi morajo ob dobrem gospodarjenju trajno opravljati svojo večnamensko vlogo. Poleg proizvodnje lesa je pomembna še okoljetvorna oz. varovalna vloga, saj preprečuje erozijo, ugodno vpliva na vodni režim in na klimatske razmere. Gozd ohranja in omogoča življenje bogatemu rastlinskemu in živalskemu svetu. Nenadomestljiva je tudi njegova krajinsko estetska vloga. Gozd je dobrina vseh ljudi in ravnanje lastnikov z njimi, še posebej v razvitem svetu,

ni neomejeno. Pravilna raba gozdov je zato poleg lastnika samega tudi interes države, ki ga mora uveljaviti preko strokovne gozdarske službe v vseh gozdovih ne glede na lastništvo. Organizacija strokovnega dela z gozdom se uveljavlja v območju.

Gospodarjenje z divjadjo mora preiti v roke strokovnjakov. Načrtovanje gospodarjenja z gozdovi je potrebno uskladiti z načrtovanjem gospodarjenja z živalskim svetom. Tako bi načrtovanje gospodarjenja z divjadjo postalo integralni del gospodarjenja z gozdovi.

Gozdni ekosistem ne prenese dveh gospodarjev, katerih interesi se razhajajo.

3. Gojenje gozdov

Podrobno gojitveno načrtovanje je nujno v vseh gozdovih in zagotavlja strokovno izvedbo ukrepov v gozdu. Namenjeno je tudi prenosu znanja in novih spoznanj stroke v neposredno delo. V privatnem gozdu pa to načrtovanje služi še za negovanje stikov z lastnikom.

Negovalna dela in nujna varstvena dela morajo biti obvezno izvedena. Odkazilo kot strokovno zahteven ukrep nege gozda je obvezno. Izjemoma se predlaga opustitev le v gozdovih, ki so pretežno namenjeni pridelavi drv.

4. Zagotavljanje strokovnega dela v kmečkem gozdu

Skupina je potrdila potrebnost načrtovanja tudi v kmečkem gozdu. »Odkazovalno kladivo je modelirno dleto gojitelja« (Mlinšek) so zapisali. Odkazilo je tudi sredstvo svetovanja in vzgoje lastnika gozda. Zagotoviti je potrebno izvedbo nujnih gojitvenih in varstvenih del. Več poudarka je treba dati izobraževanju gozdnih posestnikov.

5. Pridobivanje lesa in trženje

Pogoj za dobro gospodarjenje je po-

vezanost in odvisnost gojenja in izkoriščanja gozdov. Najcenejše rešitve izkoriščanja gozdov ne pomenijo vedno optimalnih pogojev za doseganje gojitvenih ciljev. Izkoriščanje gozdov mora biti profesionalno. Izkoriščanje gozdov ne pomeni le poseka debelih dreves. S sečnjami, ki morajo biti opravljene strokovno, je potrebno ukrepati v vsej življenjski dobi sestoja — tudi takrat, ko ne pripadajo dobička. Izvajalec mora izpolnjevati strokovne in tehnične pogoje in mora biti usposobljen za profesionalno delo v gozdu. V posameznih fazah in določenih pogojih lahko najema tudi zunanje kooperante.

6. Gozdarska nadgradnja

Pri upravni organiziranosti je postavljeno vprašanje ali naj bo gozdarstvo v kmetijskem ministrstvu ali pa v ministrstvu za varstvo okolja in urejanja prostora.

Inšpekcijska služba naj zagotovi uspešno izvedbo načrtovanega. Javno gozdarsko službo je možno organizirati kot zavod . . . . . Izobraževanje poteka v srednji, višji in visoki šoli. Potrebno je postšolsko izobraževanje in izobraževanje lastnikov gozdov.

Raziskovalna dejavnost je namenjena razvoju gozdarske stroke. Več pozornosti je treba posvetiti »popularizaciji« gozdarstva.

Glavne poudarke za razpravo po interesnih skupinah sem povzel iz gradiva za posvetovanje.

Vse interesne skupine so se nato sestale na plenarni seji, kjer smo skupaj prisluhnilli tezam in njihovim dopolnitvam. Na tej seji smo sprejeli še »Izjavo za javnost«, ki jo v celoti objavljamo tudi v Viharniku. Prav tako bodo objavljene še zaključki tega posvetovanja.

Hubert Dolinšek

TEMELJNI GOZDNI LISTINI NA POT

Magna charta forestaria Slovenica. Temeljno listino slovenskega odnosa do gozda smo že dolgo in zelo pogrešali. Imeli smo množico gozdarskih zakonov in gozdarstvo s trdnimi in strokovno nepoprečnimi teoretičnimi izhodišči za gospodarjenje z gozdovi, očitno pa je manjkala nedvoumna beseda »tihe večine« (prebivalcev Slovenije), kaj si oni predstavljajo pod opredelitvijo gozda kot splošne dobrine. V njenem imenu sta govorili politika in stroka, ne da bi ljudi vprašali, kaj vidijo v gozdu in kaj pričakujejo od njega. Jasno je, da take listine zato ne moreta pisati sami ne politika ne stroka. Če naj bi bil to dokument, ki mimo političnega ali gospodarskega trenutka opredeljuje odnos vse narodne skupnosti do gozda (nekakšna »gozdna ustava« torej) v vseh situacijah, mora biti ustrezno širok tudi krog tistih, ki bodo sodelovali pri njegovem nastajanju — da ga bo večina prebivalcev Slovenije sprejela za svojega.

Imamo Zakon o gozdovih z vso spremljajočo zakonodajo, imamo gozdarske načrte. Je potem Temeljna gozdna lista

odveč? Nikakor ne, ampak ob vrsti dokumentov o našem odnosu do gozda pomembno dopolnjuje.

Osnovna razlika med zakonodajnimi in načrtovalskimi dokumenti na eni in Temeljno gozdno listino na drugi strani naj bi bila torej v

- širini časovnih horizontov
- neodvisnosti od političnega in gospodarskega trenutka
- objektivnosti obravnavanja vseh pričakovanih in interesov

Kot taka naj bi torej Temeljna gozdna lista predstavljala dokument splošnega konsenza o našem odnosu do gozdov v vseh časih ter bila hkrati dragocena usmeritev zakonodajalcu in načrtovalcu.

Biti nam mora jasno, da te listine ne pišemo za sedanjí trenutek, ampak kot iskanje izhoda iz njega.

Oblikovanje in sprejetje Temeljne gozdne listine ni strokovno-politična muha enodnevnica, ampak naj bi bilo začetek resnega in poštenega boja za naklonjenost in glasove velike tihe večine Slovencev, ki v gozdu resnično vidijo splošno dobro.

TEMELJNA GOZDNA LISTINA

1. Ekološko bistvo naravnega gozda

Gozd je dinamična življenska skupnost, za katero je značilno veliko bogastvo rastlinskih in živalskih vrst ter odnosov med njimi. Je zapleten sistem medsebojnih povezav med živo in neživo naravo, v katerem ima vsak člen svojo pomembno in nepogrešljivo vlogo pri delovanju celotnega ekosistema. S svojimi časovnimi, prostorskimi in ekološkimi razsežnostmi imajo gozdovi na Zemlji izjemno pomembno vlogo pri oblikovanju okolja. Zato sta obstoj in ogroženost življenja na Zemlji povezana z obstojem in ogroženostjo gozdov.

2. Gozd kot naravna dobrina

Kot mnogonamenska dobrina je gozd vir nematerialnega in materialnega blagostanja za skupnost in posameznika. Zaradi svoje narave je gozd obnovljiv a ranljiv; ravnanje z gozdom vse bolj predstavlja uravnoteženo skrb za materialno, ekološko in duhovno blaginjo, ki izvira iz gozda.

3. Ogroženost gozda

Trajni obstoj gozda in njegovo ekološko bistvo ogrožajo številni človekovi rušilni vplivi, ki jim ni videti konca. Izvirajo iz neusklajenosti kratkoročnih interesov posameznih dejavnosti z dolgoročnim interesom skupnosti.

4. Gozd naša skupna dobrina

Gornja Spoznanja kažejo, da

- je gozd nepogrešljiva sestavina kakovosti okolja in bivanja,
- mnogonamenskost in trajnost gozda presega kratkoročne gospodarske učinke, interes lastnika in interes ene generacije

Zato želimo sonaraven, mnogonamenski in trajen gozd, s katerim bomo trajno ravnali tako, da bodo enakovredno upoštevani interesi gozda, skupnosti in lastnika. Tak gozd in ravnanje z njim bo dokaz naše ekološke osveščenosti in etike.

IZJAVA ZA JAVNOST

Več kot polovico Slovenije pokrivajo gozdovi in kar 80 % naše dežele je gozdnate. To je krajina, kjer se gozd, kmetijske in druge površine živahno prepletajo. Še pred pol stoletja je bilo stanje slovenskih gozdov katastrofalno, vendar smo ga uspeli bistveno izboljšati s skrbnim in načrtnim gospodarjenjem ne glede na lastništvo in z odločilnim prispevkom gozdarske znanosti in prakse ter lastnikov gozdov.

Za slovenski gozd je naposled nastopilo — po stoletjih uničevanja — obdobje oživitve in naravovarstvenega ravnanja z njim. V povojnem času smo podvojili količino lesnih zalog v gozdu. Tudi kakovost gozda se je izboljšala, saj je slovensko gozdarstvo že nekaj desetletij znanstveno in praktično naravnano h kakovostni krepitvi gozda in narave. S podvojitvijo gozdnega potenciala se je okreplil tudi njegov okoljevarstveni pomen.

Načelo mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi je osnova sodobnega slovenskega gozdarstva. Temelji na smiselni povezavi vseh funkcij gozdov in upošteva tako njihovo ekološko, kot tudi ekonomsko vlogo. Pri tem upoštevamo tudi krajevne posebnosti, gospodarske razmere in družbene potrebe, ter največje vsestransko koristne proizvodne rabe gozdov.

Vendar se nad slovenski gozd spet zgrinja težka senca. Onesnaženost ozračja in preobremenjenost našega okolja in gozda povzro-

čata njuno propadanje in razgradnjo širom po Sloveniji.

Gozdarska stroka je že ob sprejemu zakona o začasnih prepovedi sečnje v družbenih gozdovih, v javni izjavi opozorila na nepremišljene zunanje posege v gospodarjenje z gozdovi in na njihove posledice. Nadaljnji potek dogodkov je potrdil vse naše napovedi. Še več, reševanje pravih — temeljnih problemov slovenskega gozda in gospodarjenje z njim se odlaga in je vse bolj pod vplivom dnevnih interesov. Tak odnos do gospodarjenja s slovenskimi gozdovi je danes pripeljal do tega, da so poleg gozdarskih kolektivov vse bolj prizadeti tudi naši gozdovi, kulturna krajina, lesno gospodarstvo, s tem pa tudi ugled, ki si ga je Slovenija na gozdarskem področju pridobila v svetu.

Usode gozda kot nenadomestljivega dejavnika v celovitem in harmoničnem gospodarskem in družbenem razvoju Slovenije ne moremo podrediti interesom posameznih političnih strank. Ekološka tabilitnost in kakovost življenjskega okolja sta namreč neprecenljivi vrednoti in bogastvo vsakega naroda, torej vitalni skupni interes vseh Slovencev.

Gozdarska stroka zato odločno nasprotuje vsem poskusom, da bi neupravičeno razvrednotili in omejevali strokovno delo v gozdovih, saj bi s tem izničili vse dosedanje nesporne dosežke. Razmah ekoloških in gozdarskih znanosti, povezan z britkimi izkušnjami pre-

tekle dobe, je daleč prerasel nekdanje rutinsko delo z naravo in gozdom. Zato se z njim strokovno in odgovorno ne more vsakdo ukvarjati. Gozdarska stroka zato javno izraža svoje poglede na naslednja vprašanja:

1. Za uveljavljanje in usmerjanje večnamenske vloge gozdov ter gozdarstva v družbi in prostoru je potrebno gozdnogospodarsko načrtovanje v vseh gozdovih. Cilj gozdnogospodarskega načrtovanja je uresničevanje načela trajnosti in krepitve lesnoproizvodne in vseh splošnokoristnih funkcij gozdov. Bistvo tega načela je v uravnavanju odnosov med družbenim razvojem in specifično naravo gozda, za katero je značilna dolgoročnost, prostorska razsežnost in bioekološka zapletenost ter nepredvidljivost.

2. Gojenje gozdov in pridobivanje lesa sta soodvisni dejavnosti. Pridobivanje lesa ni le poslovna dejavnost, ampak tudi nadaljevanje in konkretizacija gozdnogojitvenih prizadevanj. Sečnja je namreč najpomembnejši instrument nege gozda.

Pomembni vezni člen med obema dejavnostima je odkazovanje gozdnega drevja za posek, torej uresničevanje načrtovanih razvojnih usmeritev gospodarjenja z gozdom v danem sestavu.

Zato je odkazovanje gozdnega drevja ključno strokovno opravilo, ki ga mora opravljati in zanj odgovarjati usposobljen gozdarski strokovnjak. V zasebnih gozdovih pa je treba pri odkazovanju upoštevati, poleg javnih interesov za gospodarjenje z gozdovi kot dobro splošnega pomena, tudi interese lastnika gozda, odkazovanje opravljati v sodelovanju z njim, predvideti pa tudi poenostavitve tam, kjer naravne razmere in stanje gozda to dopuščajo.

3. V slovenskih gozdovih prevladuje danes zasebno lastništvo. Pri tem moramo upoštevati skrajno razdrobljenost zasebne gozdne posesti, saj ima 44 % lastnikov manj kot 1 ha gozda, 40 % vseh lastnikov gozdov pa je nekmetov. Njihov interes za gospodarjenje z gozdovi je objektivno zelo majhen. Interesi individualnih lastnikov gozdov, zlasti drobnih posestnikov in javni interesi, so si v nekaterih pogledih v nasprotju. Če k temu dodamo še vse bolj poudarjene splošnokoristne funkcije gozdov, je očitno, da gospodarjenja z gozdovi ne moremo in ne smemo v celoti podrediti individualnim interesom lastnikom gozdov. To ne pomeni zanikanja zasebne lastnine gozdov, postavlja pa lastnikom gozda številne omejitve in obveznosti pri rabi gozdov, ki jih pri lastnici drugih dobrin praviloma ne poznamo. Država mora upoštevati javni interes za ohranitev in razvoj gozdov tudi pri ukrepih svoje tekoče ekonomske politike in lastnikom gozdov priznati primerne

davčne in kreditne olajšave ter druge oblike pomoči oziroma sama prevzeti stroške za nekatere dejavnosti v gozdovih. Razvoj gozdarstva v svetu teži, zaradi naraščajočih potreb po splošnokoristnih funkcijah, za vedno večjim deležem javnih gozdov. Zato tudi mi ne vidimo rešitve v splošni privatizaciji gozdov, razen tam, kjer je ta potrebna iz posebnih gospodarskih razlogov zaradi zaokrožitve in gospodarske okrepitev kmetij, na primer v gorskem svetu.

Gozdni posestnik je kot lastnik gozda omejen z maksimalno višino sečnje, z obvezno, da opravi predvidena gozdnogojitvena in varstvena dela ter s spoštovanjem zakonskih določil glede ravnanja v gozdu. Nadzor in svetovanje pri opravljanju teh del pa mora opravljati gozdarska strokovna služba. Pri strokovno pravilnem pridobivanju in prodaji lesa pa je lastnik gozda v celoti samostojen.

4. Gozdarstvo je doslej skoraj v celoti samo zagotavljalo sredstva za vse dejavnosti

gospodarjenja z gozdovi. To pomeni, da je breme vlaganj v gozdove nosil le posekan les, ki pa danes ni več edini cilj gospodarjenja z gozdovi. Zato morajo za vlaganje v gozdove prispevati tudi drugi uporabniki gozdov in gozdnega prostora ter uživalci splošnokoristnih funkcij gozdov, bodisi posamezniki, organizacije ali družba kot celota. Tudi država se ne more odreči dela materialne odgovornosti pri gospodarjenju z gozdovi. Zavedamo se, da je prehod na takšno financiranje lahko le postopen in usklajen z materialnimi možnostmi, zato bo posekan les neposredno ali posredno še vedno pomemben vir sredstev za vlaganje v gozdove.

Doma in v tujini priznana raven strokovnega dela gozdarjev in usmeritve celotnega slovenskega gozdarstva potrjujejo, da gozdarska stroka zasluži popolno zaupanje in zato upravičeno pričakuje podporo slovenske javnosti in vlade, saj le tako lahko uspešno nadaljuje svoje odgovorno delo.

Nekaj vidikov odnosa lastnikov gozdov do gospodarjenja z gozdom

Na Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo že dlje časa teče raziskovalna naloga o pridobivanju lesa v zasebnih gozdovih. Bralce Kmečkega glasa smo že seznanili z rezultati raziskav težkih in smrtnih nesreč pri delu v gozdu. V letošnjem letu pa smo izvedli obsežno anketiranje lastnikov gozdov v zvezi z opravljanjem različnih del v gozdu, opremljenostjo in usposobljenostjo za ta dela ter o raznih navadah in varnosti pri delu. Gozdnim posestnikom smo postavili tudi nekaj mnenjskih vprašanj o doseganju in o bodočem (pričakovanem) gospodarjenju z gozdom. Nekaj rezultatov odgovorov na zadnja vprašanja smo pripravili v tem sestavku.

Celotna metodologija izvedbe ankete je bila oblikovana pred sprejetjem moratorija na sečnjo v delu družbenih gozdov, zato odziva na to nismo mogli neposredno ugotavljati.

Anketiranje smo opravili na območju Gozdnih gospodarstev Tolmin, Bled, Ljubljana, Postojna, Celje, Nazarje in Slovenj Gradec. Vse anketirance (865) smo slučajnostno izbrali. Iz vzorca smo izključili le tiste, ki imajo gozdno posest manjšo od 1 ha. Poleg tega smo anketirali tudi nekatere svojece tistih, ki so se smrtno ponesrečili pri gozdnem delu (skoraj 1/2 družin od preko 130 smrtno ponesrečenih v zadnjih 10 letih).

V času ko se nam obetava nekatere organizacijske spremembe v gozdarstvu je morda eno od zanimivejših vprašanj iz ankete sledeče: Kako vam ustrežajo posamezne aktivnosti TOK za gozdarstvo (TOK — Temeljna organizacija kooperantov). Za vsako aktivnost so bili možni trije odgovori: 1- aktivnost mi ustreza, 2- ne ustreza, 3- ne vem oz. ne potrebujem določene aktivnosti.

pri gradnji cest in vlak, pri urejanju gozdov in pri izobraževanju za delo v gozdu ter z gozdom. Naslednja pričakovanja pomoči so usmerjena k gojitvenim delom in svetovanju oz. kreditiranju pri nakupu opreme. Najmanj strokovne pomoči pa gozdni posestniki pričakujejo pri vseh treh fazah pridobivanja lesa (sečnja, spravilo in prevoz). Značilno je, da svojci ponesrečenih v vseh primerih pričakujejo več strokovne pomoči kot tisti, ki so bili slučajnostno izbrani.

Spraševali smo tudi po tem kako bomo v bodoče prodajali les, ob predpostavki, da je predviden sproščen trg z lesom. Kar 83,4 % vseh vprašanih je odgovorilo, da bodo les prodajali preko najboljšega ponudnika, le 4,3 % jih namerava les prodajati s pomočjo gozdarjev, nekaj manj (3,7) pa jih bo iskalo kupce preko raznih neformalnih posrednikov. Za odgovor prodaja lesa preko kmetijske zadruga, se je odločilo le 0,6 % gozdnih posestnikov, ostali pa ne nameravajo prodajati lesa (7,7 %). Skoraj četrtino anketiranih že ima ali pa še namerava zgraditi žago za razrez hlodovine, zato ne preseneča, da skoraj tretjina vprašanih namerava prodajati žagan les. Le 26 % anketiranih je v celoti seznanjenih za kakšne namene se porabijo prispevki od prodajne cene lesa za blagovno proizvodnjo, 28,7 % lastnikov pa je seznanjenih deloma. Ostali niso seznanjeni kako se razporejajo ti prispevki.

Delo v tujem gozdu je za marsikoga na kmetiji lahko dopolnilna dejavnost in dodaten vir zaslužka. Vsak šesti anketirani se v bodoče namerava angažirati pri delu v tujem gozdu, le redki pa bi se temu delu posvetili profesionalno. Slednji bi se ukvarjali predvsem s sečnjo in traktorskim spravilom, po dva odgovora pa smo dobili za prevoz lesa in gradnjo gozdnih prometnic. Nekaj jih je odgovorilo, da bi opravljali vsa dela v gozdu. Pri spravilu s konjem ali z žičnico in pri gojitvenih delih pa anketirani skoraj ne vidijo možnosti stalnega vira zaslužka.

Pri vprašanju kakšna obdavčitev od gozda bi bila najprimernejša smo anketiranim ponudili pet možnih odgovorov, ki jih skupaj z rezultati prikazujemo v tabeli 2.

Tabela 1. Struktura odgovorov k posameznim aktivnostim TOK-ov (delež odgovorov v %)

Aktivnosti TOK-a	Slučajnosten izbor anketirancev			Anketa s svojci		
	Ustreza	Ne ustreza	Ne ve oz. ne potrebuje	Ustreza	Ne ustreza	Ne ve oz. ne potrebuje
1 — Odkazilo lesa	76,4	14,0	9,6	76,8	3,6	19,6
2 — Izvedba sečnje	2,3	9,8	87,9	3,6	23,2	73,2
3 — Izvedba spravila	2,7	9,7	87,6	1,8	23,2	75,0
4 — Odvoz lesa	49,9	12,5	37,6	42,9	17,9	39,2
5 — Izvedba gojitvenih del	28,3	22,7	49,0	55,4	12,5	23,1
6 — Gradnja cest in vlak	40,2	24,0	35,8	57,1	8,9	34,0
7 — Izobražev. za delo v gozdu	19,9	25,4	54,7	28,6	26,8	44,6
8 — Stiki z gozdarji	81,0	10,8	8,2	69,6	3,6	26,8
9 — Hranilno kreditna služba	30,8	20,7	48,5	35,7	12,5	51,8
10 — Odkup lesa	20,5	62,3	17,2	26,8	31,1	41,1

V obeh anketiranih skupinah od vseh aktivnosti najbolj pozitivno izstopata odkazilo in stiki z gozdarji. Prvi skupini anketirancev daleč najmanj ustreza odkup lesa. Tudi v drugi skupini je odkup glede neustreznosti na prvem mestu, največ odgovorov pa je bilo neopredeljenih. Na drugem mestu neustreznih aktivnosti je pri obeh skupinah izobraževanje za delo v gozdu (četrtina odgovorov).

Zelo visok je tudi delež tistih, ki menijo, da ne vedo, če potrebujejo ali pa sploh ne potrebujejo več znanja za delo v gozdu. Odgovori pri sečnji in pri spravilu kažejo, da največ tega dela lastniki opravijo sami.

Dobri dve tretjini lastnikov gozdov meni, da jim bo tudi v bodoče potrebna strokovna pomoč pri gospodarjenju z gozdovi. Največ jih pričakuje pomoč pri odkazilu lesa potem

Tabela 2. Struktura odgovorov na vprašanje o najprimernejši obdavitvi gozda (delež odgovorov v %)

1 — Od blagovne proizvodnje (tako kot sedaj) od prodanega kubika)	78,0
2 — Od predpisanega etata	3,6
3 — Od površine gozda ob upoštevanju kvalitete rastišča	7,1
4 — Drugače (kako)	2,4
5 — Ne vem	8,9

Struktura odgovorov kaže, da je bilo dosežaj večini lastnikov najlažje plačati davke za gozd takrat, ko so prodali les. Glede na to, da je v pripravi nova zakonodaja o gozdarstvu, ki naj bi prinesla tudi spremembe v načinu obdavitve gozdnih posestnikov, lahko zakonodajalec pričakuje precej odporov pri uveljavljanju novih načinov obdavitve. Dobrih 13 % anketiranih meni, da bi bila sprememba v načinu obdavitve potrebna. Od teh jih največ misli, da bi moral davek upo-

števat površino gozda in kvaliteto rastišča. Desetina vprašanih pa ne ve kakšen bi bil najprimernejši davek. Precej je bilo tudi takih, ki so izrecno poudarili, da bi morala biti vsa domača poraba lesa oproščena davkov.

Velika večina anketiranih (82,2 %) spremlja članke oz. razne informacije o propadanju gozdov. Propadanje in sušenje dreves v domačem gozdu opaža 71,9 % lastnikov gozdov, 25,3 % pa ne opaža sprememb zdravstvenega stanja dreves v njihovem gozdu. V naslednjem vprašanju smo spraševali kakšna je stopnja zaskrbljenosti gozdnih posestnikov glede propadanja gozdov. Zaradi primerljivosti podatkov smo zastavili popolnoma enako vprašanje kot so ga oblikovali v Centru za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij na FSPN (Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo). Anketiranec je imel na voljo pet različnih odgovorov (stopenj oz. modalitet ogroženosti zaradi propadanja gozdov). Rezultate iz naše raziskave in primerjavo z rezultati iz raziskav FSPN o slovenskem javnem mnenju (SJM) prikazujemo v tabeli 3.

Tabela 3. Mnenje anketirancev o problemu propadanja gozdov (delež odgovorov v %)

Stopnja ogroženosti	Anketa IGLG	Anketa SJM FSPN
1 — To sploh ni problem v mojem okolju	7,6	5,0
2 — Tega ne občutim, me ne moti	3,2	5,6
3 — Me moti, a ni tako hudo	25,8	21,6
4 — Mi škoduje, me zelo moti	52,9	44,7
5 — Življenjsko me ogroža	9,7	21,4
6 — Ne vem, neodločen	0,7	1,8

Pričakovali bi lahko, da so tisti, ki so tudi lastniki gozdov, bolj zaskrbljeni kot povprečen Slovenec v zvezi s propadanjem gozdov.

Čeprav razlike resda niso zelo velike, vidimo da so v povprečju prebivalci Slovenije neko-

liko bolj zaskrbljeni zaradi propadanja gozdov.

Zanimalo nas je tudi kaj se je dogajalo z gozdno posestjo anketirancev po vojni. Ali se je gozdna posest zmanjšala, povečala oz. ali je ostala enaka, prikazujemo v tabeli 4.

Tabela 4. Spreminjanje gozdne posesti po vojni (deleži v %)

Posest je	MANJŠA	VEČJA	ENAKA
	19,8	12,4	67,9
Zakaj?			
— dedovanje	7,2	2,4	
— razlastitev	3,9	6,9	
— agrarni maks.	2,3	3,1	
— prodaja	2,1		
— drugo	4,3		

Gozdna posest se je spremenila pri skoraj tretjini posestnikov. V največ primerih se je posest zmanjšala zaradi dedovanja in povečala zaradi nakupa. Zaradi razlastitev in agrarnega maksimuma se je posest zmanjšala v 5,2 % primerov. V zelo poenostavljenem izračunu bi lahko sklepali, da je takih primerov v Sloveniji približno 13.000 (250.000 gozd. posestn. * 5,2 %). V kategoriji manjša — drugo so lastniki največkrat navajali kot vzrok gradnje različnih cest, elektrovičnic in naselij. V kategoriji večja — drugo pa so največkrat navajali kot vzrok zaraščanje bivših pašnih in travniških površin.

Kar 34,9 % gozdnih posestnikov je izjavilo, da bi povečali (dokupili) gozd, če bi jim finančne razmere to dopuščale. Le 1,4 % vseh anketiranih je pripravljeno prodati svoj gozd iz česar lahko sklepamo na veliko navezanost na gozd.

Znano je, da precej problemov in ovir pri racionalnem gospodarjenju z gozdom predstavljajo različne oblike solastniških odnosov pri gozdni posesti.

Skoraj četrtino (23,5 %) anketiranih posesti ima več kot enega lastnika. V največ primerih (11 %) sta lastnika dva. Tu gre največkrat za zelo ozke sorodstvene vezi. V 1,1 % primerov pa so solastniki štirje in več.

S tem kratkim prispevkom smo prikazali le nekaj osnovnih vidikov odnosa lastnikov gozdov do gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. Rezultati veljajo za vse anketirane skupaj. Bolj poglobljene analize, z upoštevanjem socialnih kategorij posesti (kmetijska, mešana, dopolnilna, nekmetijska ali ostarela posest) in različnih velikostnih kategorij gozdnih posesti pa nam bodo pomagale pri odkrivanju in pojasnjevanju razlik med njimi. Bralcem pa bomo po končanih obdelavah podatkov predstavili tudi ostale rezultate naše raziskave. Hkrati se zahvaljujemo vsem gozdnim posestnikom, ki so ljubeznivo in korektno sodelovali pri našem anketiranju.

Mirko MEDVED

ZLATI

KLJUČ

ZA

OBLOGE

Sodelovanje na sejmskih prireditvah sodi v sklop marketinških aktivnosti in gotovo tvori eno izmed bolj kompleksnih dejavnosti. Skupni in kumulativni rezultat razvoja izdelkov, proizvodnih sposobnosti, kontrole kakovosti, hišnega stila in tržnega nastopa na sejmi, pride močno do izraza. Običajno je, da če ni skladnega delovanja vseh zainteresiranih, potem pomanjkljivosti in napake na enem področju zmanjšajo učinke in napore na drugem področju. Jesenski čas je običajno poln sejmskih terminov.

Na kolegiju direktorjev družb Lesne konec septembra smo se odločili, da Lesna nastopa na sejmu pohištva v Beogradu (12. do 18. nov.) in na Ljubljanskem pohištvenem sejmu (22. do 24. nov.).

Čeprav smo že pričakovali nadaljnje omejevanje blagovnih tokov s Socialistično republiko Srbijo smo se vseeno odločili, da na sejmu v Beogradu nastopimo zaradi trajnega pomena, ki ga za nas ima tržišče širšega območja Srbije in pomena, ki ga ima beograjski sejem z dolgoletno tradicijo in mednarodno veljavo.

Za nastop na ljubljanskem pohištvenem sejmu smo se odločili zaradi vse večjega pomena, ki ga ima tržišče severozapadnega dela Jugoslavije za naše podjetje in za izvozne možnosti.

Ljubljanski pohištveni sejem je bil ukinjen leta 1979 in je letos ponovno zaživel. Gospodarsko razstavišče in mesto Ljubljana sta v promocijo pohištvenega sejma vložila veliko strokovnega dela in sredstev in zato uspeh ni izostal.

Pokazala se je pravilnost naše odločitve, da sodelujemo na obeh sejmihi.

Končnim kupcem — potrošnikom smo v Beogradu prikazali naš širok proizvodni in prodajni program, s poslovnimi partnerji pa iskali možne rešitve za poslovanje v času trgovinske vojne in po njej.

Po splošni oceni je bila na ljubljanskem pohištvenem sejmu prikazana visoka kvaliteta, razvojna in oblikovna raven pohištvene industrije in malih — novih podjetij. Sejem je bil deležen izjemnega zanimanja strokovne in poslovne javnosti ter nepričakovano velikega obiska potrošnikov. Očitno je kriza prisilila proizvajalce in podjetnike k iskanju novih izdelkov in rešitev.

Kaj reči o našem nastopu?

K pripravili razstavnih prostorov na sejmu smo pristopili načrtno in strokovno. Projekte za razstavne prostore sta izdelala Lojze Kralj, dipl. ing. arh. za sejem v Beogradu in Rozalija Lužnik, dipl. ing. arh., za sejem v Ljubljani.

Ekspozite za seje so pripravili v posameznih družbah: v nekaterih so imeli strožje kriterije, v drugih so bili bolj tolerantni do pomanjkljivosti (tržišče ni tolerantno).

Na sejmu v Beogradu je Lesna — tovarna pohištva Pameče za lepo izdelano in prikazano ekskluzivno oblogo prejela najvišje priznanje: ZLATI KLJUČ. Čestitamo.

Na sejma smo povabili poslovne partnerje, ki so se v lepem številu odzvali našemu vabilu in nas obiskali. To je bila dobra priložnost, da obstoječe in potencialne poslovne partnerje seznanimo z našim programom — posebej z novimi izdelki. Znano je, da so sejmski poslovni stiki bistveno cenejši od obiskovanja kupcev, za kupce pa imajo to prednost, da lažje primerjajo konkurenčnost posameznih ponudnikov.

Verjetno smo premalo pozornosti namenili končnim kupcem, katerim pa je proizvodnja v končni fazi namenjena.

Duro HARAMIJA

V TIP Otiški vrh ugotavljamo, da naši kupci in porabniki naših proizvodov poznajo le pohištveno iverno ploščo, o drugih tipih ivernih plošč pa vedo zelo malo ali pa sploh nič. Glede na to, da smo v zadnjem času razširili proizvodnjo drugih tipov ivernih plošč in izboljšali njihovo kvaliteto, sem se odločil, da podam nekaj osnovnih karakteristik za posamezne tipe plošč. S tem želimo potrošnikom približati naše proizvode in omogočiti, da bodo uporabili ustrezen tip plošče glede na namen. V tem članku so podani le osnovni podatki in namen uporabe ivernih plošč, podrobnejše informacije pa je možno dobiti pri nas v tovarni.

1. IVERNA PLOŠČA TP 20

Iverne plošče tipa TP 20 so namenjene za proizvodnjo pohištva, notranjih oblog in podobno. Vse standardne debeline med 8 in 35 mm proizvajamo redno, izven standarda pa le po dogovoru s kupcem. Osnovni format plošč je 5500 mm x 2050 mm, lahko pa ga skrojimo na manjše formate. Plošče so primerne za furniranje, oblepljanje s folijami, tapeciranje in druge obdelave.

V programu proizvodnje imamo plošče E2 in E1, kar pomeni da ustrezajo najstrožjim evropskim normativom, z vidika ekologije. Plošče ustrezajo vsem predpisanim standardom JUS in DIN. Ateste nam poleg domačih institucij opravljajo tudi tuji inštituti (Otto Graf pri univerzi v Stuttgartu).

2. GRADBENA IVERNA PLOŠČA TP 100

Pod nazivom TP 100 proizvajamo gradbene iverne plošče, ki imajo boljše mehansko fizikalne lastnosti kot pohištvene. Povečana je tudi odpornost na vlago in druge atmosferske vplive. Proizvajamo vse standardne debeline, po naročilu pa je možno izdelati vse debeline med 8 in 35 mm. Plošče so lahko enoslojne ali troslojne, kot je običajno pri pohištvenih. Brušene so obojestransko in so primerne za vsakršno nadaljno obdelavo: kot je

Z ljubljanskega sejma

TEHNIČNI OPIS PROIZVODNEGA PROGRAMA TOVARNE IVERNIH PLOŠČ OTIŠKI VRH

oplemenitve, furniranje, tapeciranje in oblepljanje z vsemi vrstami laminatov. Namenjene so za uporabo v gradbeništvu kot samostojni gradbeni elementi ali pa v kombinaciji z drugimi elementi in materiali. Možnosti uporabe so izredno široke, koristijo pa se predvsem:

1. kot talne obloge v novogradnji,
2. pri sanaciji starih podov v vseh mogočih variantah kot so:
  - plavajoči pod
  - na starih lesenih podih
  - na lesenih podlagah in podobno
3. kot predelne stene v vlažnih prostorih,
4. kot zunanje stene z ustreznim oblogo v montažni gradnji,
5. za individualne betonske opaže,
6. kot vse vrste stenskih in stropnih oblog v prostorih s povečano relativno zračno vlago,
7. za pohištvene elemente, ki so izpostavljeni višji vlagi
8. za talne in stenske obloge bivalnih kontejnerjev
9. v ladjedelništvu kot elementi notranje opreme plovil.

Uporabljeno je vodo odporno lepilo, ki daje plošči ustrezne lastnosti. Kvaliteta ustreza predpisanim standardom (JUS D. C.5. 032) in se ugotavlja tudi po večurnem kuhanju.

Mehanske vrednosti teh plošč so za 30 % višje kot pri pohištveni iverni plošči. Glede na emisijo prostega formaldehida pa imamo v programu tako E2 in E1 iverne plošče. Glede tega ustrezajo tudi najstrožjim zahodnoevropskim normativom.

3. IVERNE PLOŠČE, ODPORNE PROTI GLIVAM, INSEKTOM IN TERMITOM TP 30 G, TP 100 G

Iverne plošče, odporne proti glivam insektom in termitom, z oznako »G«, imajo poleg osnovnih lastnosti pohištvenih in gradbenih ivernih plošč še odpornost proti glivam, insektom in termitom. Zaradi tega so primerne za uporabo v gradbeništvu oziroma za pohištvo v tropskih predelih.

Plošče uporabljamo tam, kjer je to predpisano, ali če je v posameznih primerih to zahtevano. Plošče ne smejo priti v stik z živalmi in živinsko krmo.

4. POHIŠTVENA IVERNA PLOŠČA ZA KAŠIRANJE TP 20 K

Kaširanje je poseben postopek površinske obdelave pohištvenih elementov. Pri tem postopku se na brušeno iverno ploščo najprej nanese kit in se zbrusi. Trd in gladek kit je podlaga za nanos laka, ki se nanaša valjčno. Iverna plošča za takšno obdelavo mora imeti zelo gladko in enakomerno površino, brez večjih delcev. Grobi delci na površini lahko povzročajo napake na obdelanem elementu ali pa že med postopkom obdelave.

Pri robni obdelavi se ne smejo iztrgati niti najmanjši delci, ker z valjčno obdelavo ni mogoče zapolniti drobnih luknjic ob robu. Zaradi takšnih pogojev pri obdelavi ivernih plošč smo se odločili, da bomo posebej proizvajali iverne plošče, ki imajo bolj fini in kompakten zunanji sloj ter homogenejšo površino.

4. DEKORATIVNA POHIŠTVENA IVERNA PLOŠČA TP 20 D

Ta tip plošče je zelo primeren za stenske in stropne obloge. Na površini je vidna tekstura iverne plošče, istočasno pa ima plošča barvni odtенок. Barva je lahko vsakovrstna, pač po želji naročnika. Proizvodnja je predvsem odvisna od interesentov, ki bi te plošče uporabljali.

(Nadaljevanje s 7. strani)

5. POHIŠTVENA IVERNA PLOŠČA ZA PROFILIRANJE TP 20 P

Po naročilu izdelujemo iverne plošče, ki so bolj goste in zato primerne za profiliranje. Profili so pri obdelavi takšnih plošč bolj kompaktni in gladki. Takšne iverne plošče so primerne za vse vrste pohištva, kjer je spajanje elementov zelo zahtevno, poleg tega so profili lahko dekorativnega značaja.

6. OPLEMENITENE IVERNE PLOŠČE

Iverne plošče TP 20 oplemenitimo s papirji, impregniranimi z melaminsko smolo, debeline do 0,15 mm v različnih barvah in lesnih deženih. Površina je lahko gladka, nemirna — mat površina, možna pa je imitacija por različnih drevesnih vrst. Oplemenititi je

možno vse standardne debeline, po dogovoru pa tudi izvenstandardne. Format znaša 2750 mm × 2050 mm, lahko pa ga skrojimo na željene dimenzije in po potrebi robno obdelamo. Plošče so primerne za vse vrste oblog, pohištvene elemente in kot dekorativni elementi v gradbeništvu.

Kvaliteto oplemenitenih plošč redno nadzorujemo v lastnem laboratoriju po metodah, ki jih predpisuje DIN za površine, obdelane s folijami na bazi aminoplasta.

7. FORMATIZIRANI ELEMENTI

Poleg osnovnega formata ivernih plošč (5500 × 2050 mm za surove; 2750 × 2050 za oplemenitene) lahko dobavimo vse manjše formate po dogovoru s kupcem.

8. ELEMENTI PLOSKOVNEGA POHIŠTVA

Na liniji za robno obdelavo izdelujemo sestavne elemente za vse vrste ploskovnega pohištva. Elementi so iz oplemenitene iverne plošče željenih deženov ter obdelani z ustrezno robno folijo. Poleg potrebnih utorov so narejene izvrtine po načrtih. Kjer je to potrebno, so vstavljeni tudi možniki. Elementi so kot takšni pripravljene za finalno montažo. Primerne so za vse vrste pohištva, kot korpusi, fronte, police in drugi elementi. Gotove elemente embalarimo na palete in prevlečemo s pvc folijo.

Vse vrste plošč ustrezajo standardom JUS in DIN, za kar imamo pridobljene tudi ustrezne ateste.

Se priporočamo!

Jože Prikeržnik

ŠKODE NA GOZDNIH CESTAH PO UJMI 1. NOVEMBRA 1990

Zadnji teden v oktobru je deževalo skoraj vsak dan. Zemlja je bila že močno napita z vodo. Padavine so se pojačevale 1. novembra in posledica tega je bila, da so v dolinah vode začele prestopati bregove in pustile za sabo razdejanje in veliko škodo na zemljiščih, objektih in opremi.

Ujma je prizadela ogromno škodo tudi gozdnim cestam. Po obsegu poškodb jo lahko primerjamo z letom 1986. Najbolj so prizadeta področja Bistre, Ludranskega vrha, Javorja, Razborja, Vodriža, Graške gore, ostali predeli našega območja severno od navedenih (Pohorje) so poškodovani v manjšem obsegu.

Na gozdnih cestah Mala Črna—Perhanija—Silvester, Perhanija—Nadere, Kramarica, Lukač—Anderc, Sele—Blatnica, Prevolnik—Velunja je pravo razdejanje. Na tem področju praktično ni ceste, ki ni utrpela poškodb.

Najbolj pogoste posledice ujme se kažejo predvsem v naslednjem:

- plazovi z usečnih brežin in zemljišč nad cesto
- usadi nasipnih brežin
- ceste, ki potekajo ob potokih je delno in v celoti spodpralo
- zaradi zamašitve mostov in propustov se je tok vode preusmeril po cestišču in ga uničeval
- poškodbe na objektih cest kot so propusti, mostovi, podporni zidovi
- izprano in razbrazdano cestišče

Po dosedaj znanih podatkih je višina škode na gozdnih cestah naslednja:

GO Mislinja	778.800,00 din
GO Slovenj Gradec	2.171.000,00 din
GO Črna/K8	601.000,00 din
GO Radlje/D	131.000,00 din
TOK	
GO Slovenj Gradec	5.347.000,00 din
GO Dravograd	165.000,00 din
GO Ravne	1.317.000,00 din
GO Radlje/D	140.000,00 din

Skupaj vse ceste: 18.650.000,00 din

Plaz v Jenini

S sanacijo poškodovanih cest smo pričeli takoj. Naš cilj mora biti, da do zime ceste usposobimo vsaj do takšne mere, da bodo prevozne. Celotna sanacija bo pa glede na velik obseg škode in potrebna finančna sredstva trajala več let.

Na koncu je potrebno še omeniti, da smo poleg gozdnih cest utrpeli škodo tudi na drugih objektih. Tako je poplava v Pamečah povzročila precejšnjo škodo na stavbah in opremi TOZD Transport in servisi.

Branko Slavič

Cev iz odnešenega propusta v Strgarjevem grabnu

Cesta Kristavec je postala potok

Pri Fecru je narasla Mislinja zrušila most

V Pamečah je bila ogrožena hiša Lenarta Jevšnika

Vodna ujma kakršne ne pomnimo

HUDA URA TUDI NA KOROŠKEM

Zaradi hudega dežja v prvih novemberskih dneh je vodna ujma napravila veliko škodo tudi na območju Mislinjske in Mežiške doline in je gmotna škoda velika. V reševalni akciji so sodelovali gasilci, pripadniki civilne zaščite, delavci organov za notranje zadeve in prebivalci. Reševali so, kar se je reševati dalo.

Reka Mislinja je na slovenjegraškem območju v zgodnjih jutranjih urah prestopila bregove, njena struga pa je narasla tudi za štiri metre. Izredno kritično je bilo ob reki Suhadolnici, kjer je pobesnela voda poplavljal območje Podgorja, Starega trga in Slovenj Gradca. Pri podjetju Fecru je podivjana voda odnesla most in spodjela tudi parkirišče. V Bukovski vasi je deroča Mislinja odnesla most, grozila pa je tudi stanovanjski hiši Lenarta Jevšnika iz Pameč 147, kjer so morali izseliti družino. Muratova ulica v Slovenj Gradcu je bila pod vodo, ki je vdrala v kletne prostore stanovanjskih hiš; tu pa je prišlo tudi do izliva kurilnega olja. Suhodolnica je ob svojem toku poplavljal vrsto tovarn, izredno hudo je bilo v podjetju NTU, kjer je bila v skladiščih in proizvodnih prostorih meter visoka voda. Onesnažena je bila tudi pitna voda v Slovenj Gradcu in jo je bilo potrebno

prekuhavati. Pobesnela reka Paka je v Gornjem Doliču pred sotesko Hude luknje poplavljal cesto Slovenj Gradec Velenje, vendar so gasilci s prekopavanjem deročo vodo ukrotili in jo spravili v strugo.

Zelo kritično pa je bilo na sotočju Mislinje in Meže pri Otiškem vrhu, kjer je voda vdrla na magistralno cesto Slovenj Gradec — Dravograd. Voda je zalila tudi skladiščne prostore Tekstilne industrije v Otiškem vrhu, Mesnine in Imonta. V dravograjski občini so imeli precej intervencij v hišah, ogrožen pa je bil tudi dežurni delavec v baraki podjetja Hudournik v Otiškem vrhu, katerega je spravila na varno posebna reševalna ekipa.

V Mežiški dolini v ranih jutranjih urah položaj še ni bil tako kritičen, vendar je pozneje Javorski potok poplavljal središče Črne na Koroškem, na Meži pa je pri Merkočevih ridah odneslo leseni most, kjer so tri hiše ostale odrezane od sveta. Na Prevaljah je Meža poplavljal stanovanjske hiše in pekarno, v Dobji vasi je zalila obrtno cono, v Železarni Ravne je Meža poplavljal kovačnico, v središču Raven pa je voda vdrla v kleti in nekatera stanovanja. V Spodnjem Javorju pri Črni so morali preseliti družino, kjer je voda nevarno spodjedla stanovanjsko hišo. Vodna ujma pa

je napravila tudi precejšnjo škodo na gozdokamionskih cestah, deroča voda jih je ponekod odnesla ali pa razdrla.

Ob ujmi pa so bili na delu ves čas tudi delavci Elektra Slovenj Gradec in poštarji, ki so odpravljali okvare na električnih in PTT vodih. Izjemno delo ob ujmi pa je opravil tudi Koroški radio.

F. Jurač

Albin Mlinšek: »V nesreči spozna človek prijatelja...«

Redki, ki tudi tokrat niso v ničemer zatajili, so gasilci. Kaj in koliko so nam pomagali ob sami ujmi, se za zdaj še premalo zavedamo. Z reševanjem so skupaj z delavci UNZ začeli takoj. Poveljnik občinske gasilske zveze Albin Mlinšek nam je povedal: »V akciji ob ujmi je sodelovalo okoli 250 gasilcev in 16 gasilk iz 13 gasilskih društev, tu so bila vključena tudi industrijska gasilska društva. Skupno s pripadniki civilne zaščite, delavci gozdarstva, Kograda in Elektra smo reševali prebivalce in njihova premoženja pred poplavo. Gasilske enote so dežurale, veliko dela pa smo opravili pri odstranjevanju posledic poplav, zlasti pri črpanju vode iz zalitih kletnih prostorov. Mislim, da smo s svojim delom gasilci preprečili še večjo škodo, ki so jo utrpeli prizadeti ob poplavi.«

Izliv narasle Mislinje pa so takole s hlodi zaščitili pri našem tozdu Transport in servisi v Pamečah

MISLI OB NOVEM LETU

Za nami je eno najrazburljivejših let v naši povojni dobi. Časopisi so bili polni različnih mnenj posameznikov, upravičenih in neupravičenih obtoževanj posameznih institucij in tudi gozdarjev. Dobro in slabo iz preteklosti smo metali v isti koš.

V naši koroški krajini je bilo kritik manj. To je dokaz, da je bilo tu več dobrega kot slabega, da je bilo v našem gospodarstvu veliko dobrih in sposobnih ljudi. Končno pa so edino ljudje tvorci vsega dobrega in slabega v vsakem režimu. V boju za prestiž in imetje in za lasten žep smo se oddaljili eden od drugega in se zaprli vase. Vse manj je medsebojnih stikov in družabnosti, le naravne nesreče, kot je bila zadnja povodenj, nas streznijo in poučijo, kako nujno potrebujemo drug drugega.

Članki gospoda Ajnzika v Viharniku so zelo koristni, premišljeni in modri. On realno gleda na naše gozdarjenje v zadrugi in v gozdarstvu v preteklosti, ima pa tudi globoke misli in videnja za prihodnost. Prav je, da se ne zaletavamo brezglavo v nekaj, kar še ne vemo, kako se bo obneslo, ampak delamo premišljeno in skrbno proučimo posledice sprememb, ki so nedvomno nujne.

Izboljšati to, kar je bilo dobro v preteklosti in zavreči slabo, naj bo naše vodilo. Eno pa je gotovo: brez strokovnega kadra nikjer ne bo šlo, posebno pa ne v naših, tako poškodovanih gozdovih. Bodimo hvaležni

tem ljudem, ki so nesebično vlagali svoj trud v razvoj naših krajev; ceste do vsake gorske hiše, telefoni, pomoč pogorelim itd. Kmetov denar bi brez strokovnih organizatorjev nič ne pomenil. S svojima pičlima dvema ha gozda nisem v gozdarski problematiki doma, vem pa, da je v predvojni Jugoslaviji šel kmetov denar od lesa v žepe trgovcev, za razvoj kraja pa ni bilo niti ficka in marsikatero kmetijo so trgovci oskubili, da je šla na boben. Ne trdim, da ni bilo privilegij tudi po vojni, zlorabljanja položaja in podkupovanja, za kar se mnogi upravičeno zgražajo. Ne smemo pa tega posploševati.

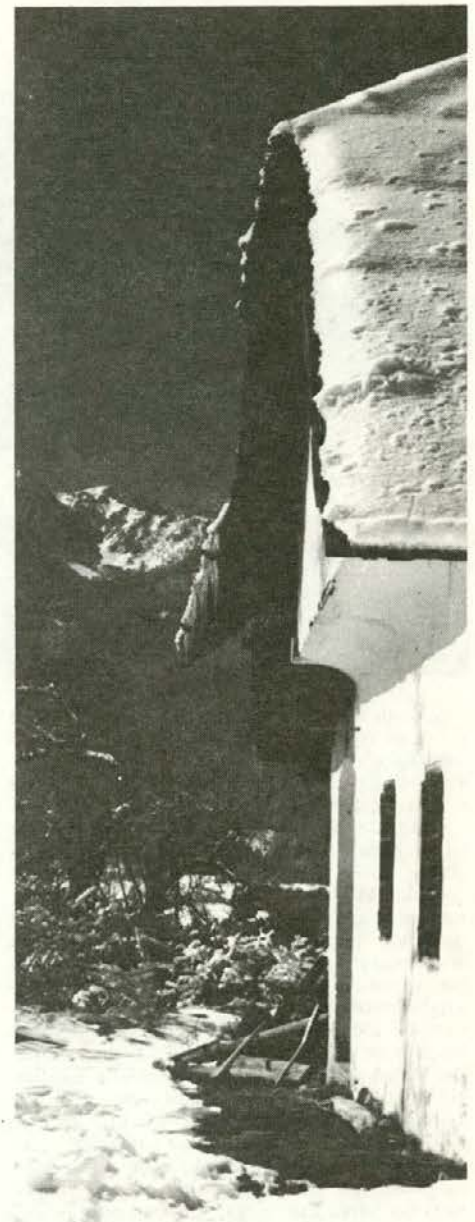
Izrabljam to priliko, da se zahvalim tistim, ki so mi strokovno in materialno nudili pomoč pri gradnji dotrajanih gospodarskih in stanovanjskih poslopij. Kmalu po vojni sta bila to gozdarja Franc Blatnik in pokojni Ivan Fortin s sodelavci. Imela sta čut za stisko človeka z malo premoženja, malo gozda. Precej gozda so posekali Nemci. Poskrbela sta, da smo te površine ponovno zasadili.

Ob koncu naj zaželim, bodimo složni in uredimo si naše življenje tako, da bomo vsi zadovoljni, brez podtikanj drug drugemu in obtoževanj. Razdelimo si naše naravno bogastvo pravično, da ne bo imel eden preveč, drugi pa nič in čuvajmo to, kar smo si do sedaj ustvarili (mislim predvsem na ceste, ki so ostale brez varuha)!

Pa srečno novo leto!

Jože Krajnc

Foto: Rado Vučina

S SKUPNIMI MOČMI DO OBNOVLJENIH PROSTOROV

Prostori zdravstvene postaje v Črni na Koroškem in splošne ambulante na Ravnah že dalj časa ne ustrezajo več zahtevam in potrebam osnovnega zdravstvenega varstva. Odločili smo se za obnovo.

Zaradi pomanjkanja lastnih sredstev smo za pomoč prosili občane oz. kmete in Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec: TOK gozdarstvo Prevalje in TOZD gozdarstvo Črna, ki so se našemu »klicu« odzvali. Ponudili so nam finančno oz. organizacijsko pomoč.

Z lastnimi sredstvi smo že pričeli z delom v Črni, v najkrajšem času bo delo steklo tudi na Ravnah. Ker so naša razpoložljiva sredstva omejena, prosimo za čimprejšnjo uresničitev prostovoljnih akcij delovnih organizacij in zasebnikov, ki so nam pomoč obljubili.

Za vse oblike pomoči se že vnaprej najlepše zahvaljujemo vsem, ki bodo pomagali tako ali drugače izboljšati naše delovne pogoje, sebi oz. nam vsem pa omogočili kvalitetnejše zdravstveno varstvo.

Koroški zdravstveni dom
TOZD ZD Ravne na Koroškem

Naši jubilaranti

MESECA NOVEMBRA IN DECEMBRA PRAZNUJEJO

10 let delovne dobe

Ivan HELBL, Gozdarstvo Radlje
Miran ROJKO, TOK Slovenj Gradec
Milko PEČOLER, TOK Dravograd
Borut SKOBIR, DSSS
Darja HAIN, DSSS

Janko OBRETAN, Transport in servisi

20 let delovne dobe

Dušan KOTNIK, Gozdarstvo Mislinja
Marjan TIMOŠEK, Transport in servisi
Dani ZALOŽNIK, Transport in servisi

30 let delovne dobe

Anton OSOJNIK, Gozdarstvo Črna
Branko SLAVIČ, DSSS

Mirko MURI, Transport in servisi

Franco PLESEC, Gozdarstvo Črna, dopolnil 30 let marca letos

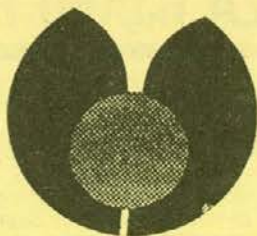
35 let delovne dobe

Alojz RAMŠAK, Gozdarstvo Črna
Ivan PEČOVNIK, Gozdarstvo Črna

KOROŠKA KMETIJSKA
ZADRUGA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC
KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA, n. sub. o
SLOVENJ GRADEC

PRILOGA ZA KMETIJSTVO

PRILOGA ZA KMETIJSTVO izhaja mesečno. Prilogo izdaja KKZ Slovenj Gradec in KZ HKS Slovenj Gradec in je sestavni del Viharnika.

Ureja uredniški odbor. Glavna urednika Rok Gorenšek in Jože Krevh.

Naslov: KKZ Slovenj Gradec, Celjska cesta 7, Uredništvo priloge za kmetijstvo, telefon (0602) 42-341

Tisk: GZP Mariborski tisk, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.

LETO VIII — ŠTEVILKA 12

DECEMBER 1990

POŠTINA PLAČANA

GOSPODARJENJE V PRVIH DEVETIH MESECIH 1990

1. V Koroški kmetijski zadrugi Slovenj Gradec je bila v obdobju 1-9/90 prireja oz. oddaja mleka in mesa naslednja:

	1-9/90	1-9/90	1-9/90	1-9/90
	1-9/90	1-9/90	1-9/89	PLAN 90
a.) MLEKO (tisoč l)				
kooperanti	7.682,2	7.946,2	103,4	78,5
kmetijski obrati KKZ	973,6	921,2	94,6	78,2
SKUPAJ:	8.655,8	8.867,4	102,4	78,4
b.) GOVEJA KLAVNA ŽIVINA (ton)				
kooperanti	705,1	649,6	92,1	68,1
kmetijski obrati KKZ	116,0	105,7	91,1	73,9
SKUPAJ:	821,1	755,3	92,0	68,9
c.) KLAVNI PRAŠIČI (ton)				
kooperanti (Ledina, Odor)	73,4	69,5	94,7	60,4
»MESNINA«	395,6	434,7	109,9	—
SKUPAJ:	469,0	504,2	107,5	—

Prireja mleka daje v letošnjem letu dobre rezultate tako pri kooperantih kot na zadružnih kmetijskih obratih, saj presega planirano za dobre 4%. Pri kooperantih se je proizvodnja povečala predvsem zaradi investicij tistih kmetov, ki so imeli kombinirano mesno-mlečno proizvodnjo, v zadnjem času praviloma postajajo čisti mlečni proizvajalci.

Pri klavni živini pa se nadaljuje padec oddanih količin, kar je verjetno posledica tako manjše prireje kot manjše oddaje živine zaradi nizkih cen. Najbolj za 15% so zmanjšali oddajo govedu kooperanti TZO »LEDINA«.

2. Poljedelska proizvodnja

Na kmetijskih obratih KKZ Slovenj Gradec je bilo v letošnjem letu pridelano 50 t hmelja (Ledina 35 t in Odor 15 t), 216 t semenskega krompirja (Odor), 2960 t koruzne silaže in drugega. Pridelek ni bil slab, saj naše območje ni prizadejala katastrofalna suša kot nekatere druge dele države.

3. Mesarska dejavnost

KKZ TOZD »MESNINA« je od koroških zadružnih organizacij odkupila v prvih devetih mesecih 745 t goveje živine ali 7% manj kot lani, zato je bila za toliko nižja tudi njihova proizvodnja govejega mesa. Manj so proizvedli tudi svinjine (za 4%), več pa mesnih izdelkov, in sicer kar za dobro četrtino.

Ker Mesnina v svojih prodajalnah prodaja tudi meso, nabavljeno izven KKZ, pogledimo, kolikšne so te nabave.

Od skupaj 430 ton prodanega junečjega oz. govejega mesa je bila od drugod nabavljena ena tretjina oz. 141 ton.

Ta delež je lani znašal 18%. Pri prodaji svinjine je situacija obratna, saj je samo manjši del (18%) pridelamo sami v okviru KKZ, perutnino pa v celoti dobavljamo od drugod. Zanimivo je, da že drugo leto zapored beležimo upad prodaje perutnine, prodaja svinjine je relativno stabilna, nekoliko pa se je po lanskem občutnem padcu popravila prodaja govejega mesa. Še nadalje pa se v skladu s planom povečuje plašma mesnih izdelkov.

4. Finančni kazalci

Koroška kmetijska zadruga je v prvih devetih mesecih letos poslovala z izgubo v višini 1.174 tisoč din. Izgubo sta ustvarila TZO »TRATA« (1.097 tisoč din) in TZO »Odor« (77 tisoč din). TZO »LEDINA« in TOZD »MESNINA« izgube sicer nista izkazali, dobička pa le toliko, da sta pozitivni. Temu primerni so tudi osebni dohodki, ki zaostajajo za republiškim povprečjem za 12%—14% (vse 3 TZO) oz. 2% (TOZD »MESNINA«).

Kot edina dejavnost, ki ni delala z izgubo, se je v vseh treh TZO izkazala trgovina, najbolj negativno pa je na poslovne rezultate vplivala gozdarska dejavnost (TZO »TRATA«) in odkup lesa (TZO »ODOR«). Gozdarski obrat na Prevaljah je ustvaril izgubo v višini 1.338 tisoč din.

Poslovanje je bilo negativno že v 1. polletju, takrat pa se je notranjim pomanjkljivostim in težavam pri prodaji (kupcev sicer ne manjka, vendar nimajo denarja za plačilo) pridružila še prepoved sečnje v skladu z republiškim zakonom in polom je bil neizbežen. Ker ni nikakršnega upanja, da bi ta obrat v bližnji prihodnosti še lahko uspešno posloval, je pripravljen predlog za njegovo likvidacijo.

Z veliko izgube je tričetrtino leta zaključil tudi kmetijski obrat TZO »Ledine«, negativna je prav tako lastna kmetijska proizvodnja na TZO »ODOR«, na TZO »TRATA« pa z minimalnim ostankom dobička.

MAJDA BUKOVNIK

SELEKCIJSKI PROGRAM ZA RJAVO PASMO

Rjavo pasmo štejemo med kombinirane pasme za pridelavo mleka in prirejo mesa, vendar je večji poudarek na visoki mlečnosti ter kvalitetnem mleku, ki vsebuje ca 4 % maščobe in 3,2% do 3,5 % beljakovin. Prireja mesa je pri novem tipu rjave pasme v celoti nekoliko večja kot pri nekdanjem, ker so živali večje zlasti privesnice, kot že tudi telice. Pitanci ne zaostajajo v prirastih za nekdanjo rjavo pasmo, le klavnost pa je nekoliko manjša (za 1—3 %).

Rjava pasma je zelo zanimiva za hribovite in planinske predele, katerih je v Sloveniji veliko.

Poudaril bi rad nekatere dejavnike, ki govorijo v korist reje rjave pasme:

1. prehrana krav in telic bazira v poletnih mesecih na paši, pozimi pa na travni silaži in

kvalitetnem senu in otavi. Uporaba koncentratov je minimalna, potrebno pa jih je dodajati zlasti v zimskem obdobju za izravnavo obroka.

2. rejски cilji za rjavo pasmo so bili postavljeni že leta 1959 in sicer za proizvodnjo mleka — mesa. Mlečna proizvodnja naj bi se povečala na 4000—5000 l mleka s 4 % maščobo in 3,5 % beljakovin. Pri mesu pa naj bi se izboljšala mesnatost in kvaliteta mesa. Rejski cilji pa predvidevajo tudi izboljšanje ostalih lastnosti (oblikovanost nog in parkljev, boljše pripete vime).

Če malo pregledamo današnjo mlečnost krav rjave pasme, vidimo velik napredek, zaradi oplemenjevanja z ameriško rjavo pasmo, danes imamo več kot 80 % krav, ki so v kon-

trolu s 50—70 % krvi ameriške rjave pasme. Pri nakupu bikov oziroma semen pazimo, da % ameriške krvi ni več kot 50 %. Kupili pa smo tudi seme bikov čiste rjave pasme, potomci teh bikov bodo počasi tudi v osemenjevalnem centru v Preski.

Na koncu bi priporočal za vašo zadrugo naslednje: rejci, ki imajo mlečno proizvodnjo, bi osemenjevali z biki, ki kažejo večji učinek na mleku, ostali rejci pa bi osemenjevali s semenom bikov, ki imajo manjši % ameriške krvi ali pa so bolj kombinirani. Predlagal bi, da napravimo program osemenjevanja za leto 1991, ki bi bil podlaga za boljše delo, oziroma bi dajal tudi v prihodnosti boljše rezultate v prireji mleka in mesa.

Vodja selekcije
Jože MAROVT

PRI KOCJANU

Na meji med občino Dravograd in Slovenj Gradec leži vasica Bukovska vas, katere del se je nekoč imenoval Šentjedrt. Vasica je mala in največja kmetija v njej je KOCJANOVA, ki leži ob vznožju hribočka, na katerem domuje že 700 let stara cerkva.

Kmetija obsega 8 ha obdelovalnih in 6 ha gozdnih površin. Usmerjena je v mlečno proizvodnjo. Čeprav je lastnica kmetije še vedno Serafina Poreden, ki se je sem prisožila leta 1946, sedaj gospodarji njena vnukinja Sonja s svojim fantom Edijem. Seveda jima pri delu pomagata babica in mama Bernarda, dve leti in pol stara Maja pa bo, ko nekoliko zraste. Zaradi premajhnih površin je Edi zaposlen v Tovarni meril v Slovenj Gradcu.

Sonja je končala srednjo kmetijsko šolo v Mariboru. Najbrž bi se zaposlila, če ji kruta usoda leta 1988 ne bi vzela očeta. Kljub zaposlitvi v ravenski železarni je bil z vsem srcem kmet. Ljubil je zemljo in živino. Njegovih načrtov za modernizacijo kmetije je bilo še in še. Travniki, prej zamočvirjeni, so postali najvažnejši vir doma pridelane krme. S stroji so si olajšali delo. Za povečanje proizvodnje je bilo potrebno povečati tudi hlev. Tako so leta 1986/87 pričeli z delom. Žal gospodar Ernest ni dočakal njegovega dokončanja. Po njegovi smrti je za delo pridno poprijela hčerka Sonja ter ostali domači. Dela so napredovala in letos 8. septembra so v nov hlev preselili živino. Hlev je urejen na sistem odplakovanja in ima kapaciteto 21 stojišč ter namenski prostor za teleta. Trenutni stalež živine je 9 krav in 8 telic. Pri Kocjanovih, upajo, da bodo s telicami izboljšali čredo krav ter tako povečali proizvodnjo mleka. Še zlasti si želijo povečati mlečnost po kravi, saj ostaja vzdrževalna krma pri različni proizvodnji enaka.

S kvaliteto mleka pa Sonja nima problemov, saj svoje delo vestno opravlja, nova mlekarna in molzni stroj se kar bleščita od čistoče.

S pridnostjo se marsikaj doseže!

Mislim, da se bo Sonji kmalu uresničila tudi želja po strojni lopu in koritastem silosu. »Stroje je pač treba spraviti pod streho«, pravi, »saj jih je škoda, da rjavijo na dežju, ko pa so tako dragi.

Mnogo je načrtov in želja, nekoliko manj je možnosti. Če bo proizvodnja zadovoljiva, bodo tudi želje lažje uresničljive.

Bernarda RAVNJAK

Kmalu bo gotovo

PRAZNIK PERNATOVE LENČKE

Helena Lečnik

Letos, 8. oktobra je praznovala svojo 60 letnico Helena LEČNIK pd. Pernatinja, ki jo domačini Hotuljci kličejo kar »Pernača Lenčka«. Naša slavjenka je dobra, prijazna sosedka. To je človek, ki ti nikoli ne odreče pomoči, če si je potreben in jo zato prosiš.

Sama se ubada s precej veliko in zahtevno Pernatovo domačijo na Brdinjah. Da je danes samska, je vzrok v neugodnih mladostnih okoliščinah. Med njimi je gotovo prevelika poslušnost in dosledno upoštevanje odločitev svoje mame.

Sedaj ji pri delu, ki ga na domačiji nikdar ne zmanjka, pomaga le brat Lojze, ki ji je zares v veliko pomoč.

Vendar pa vse težave, ki so se sedaj na »stara leta« zgrnile na njo, ne morejo uničiti njene dobre volje, smeha in zdravega, neuničljivega optimizma, vere v življenje.

Zato ti želimo še mnoga zdrava, srečna leta, draga naša Pernača Lenčka!

Rok GORENŠEK

HOTULJSKEMU SPOMENIKU ŽRTVAM ZADNJE VOJNE NEKAJ MANJKA!

Na spomeniku žrtvam zadnje vojne, pred cerkvijo v Kottljah, pod košatimi hotuljskimi lipami, je zapisano 46 imen domačinov, hotuljskih junakov, žrtev, ki jih je naša takrat tako mala, koroška, slovenska vasica med narodnoosvobodilnim bojem v drugi svetovni vojni dala, ne samo za svojo svobodo, pač pa tudi za svobodo vse Slovenije in slovenskega naroda.

Nemci sploh niso mogli in hoteli verjeti, da bi se jim peščica Slovencev lahko uprla z orožjem. In to na ozemlju samega rajha, kamor je sodila Koroška.

Hotuljci in vsi pošteni Slovenci pa si med zadnjo vojno niso želeli ničesar bolj kot poraz in uničenje sovražnika.

Spomenik pod lipami je lep. Nekaj pa mu vendarle manjka. Manjkajo mu imena 15 mladih, poštenih hotuljskih fantov, fantov, ki jim je bila vsaka politika »španska vas«, so pa kot prisilno mobilizirani v nemško vojsko morali izkrcavati na bojiščih Evrope. Pri tem pa sami niso bili nič krivi. Prav tako goreče, ali pa še bolj, so si želeli poraz in uničenje Nemcev kot vsi ostali. Po eni strani so se morali pokoriti ukazu, po drugi strani pa vsak iz različnih razlogov tudi ni mogel pobegniti iz nemške vojske živ, če si je to še tako zelo želel.

Predlagam, da na hotuljski spomenik zapišemo še naslednja imena:

- 1 — DOLAR Franci — Brezje, (Pirkof) Podgora
- 2 — HERMAN Rudi — Hrvatov Rudi, Kottlje
3. KAMNIK Andrej — sin Nejca Kamnika
4. KOLAR Karel — Konečki Karli, Kottlje
5. Lojz (priimek neznan) — Volenov hlapec, Brdinje
6. KRAVTBERGER Leopold — Pušnekov Poldi, Prežki vrh
7. KRAVTBERGER Simon — Člernjakova bajta, Brdinje
8. LESJAK Kristi — Pavelnov Kristi, Brdinje
9. LESJAK Pavel — Pavelnov Pavli, Brdinje
10. MATIJA Franc — Zdovčev Franci, Kottlje
11. MERKAČ Rudi — Pohilanov Rudi, Prežki vrh
12. MLATEJ Pongrac — Mlatejev Pongri, Brdinje
13. OGRIS Ivan — Rumov Anzi, Brdinje
14. ŽUŽEL Jožef — Ravnjakov Pepi, Brdinje
15. ŽUŽEL Franci — Šrotneški hlapec, Podgora

Tudi ti naši fantje so bili žrtve okupatorja, saj so po njegovi krivdi izgubili svoja mlada življenja.

Rok GORENŠEK

OBRESTNE MERE V KOROŠKI ZADRUGI HKS

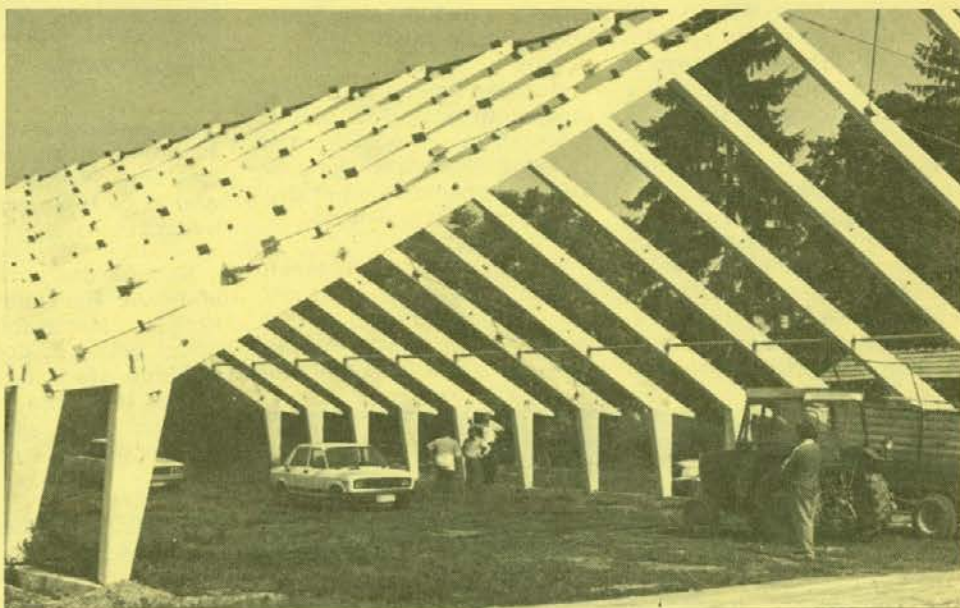
Od 1. 11. 1990 dalje veljajo za dinarske hranilne vloge v KZHKS naslednje letne obrestne mere:

vloge na vpogled	18 %
vloge, vezane nad 1 mesec	20 %
vloge, vezane nad 3 mesece	32 %
vloge, vezane nad 6 mesecev	33 %
vloge, vezane nad 12 mesecev	34 %
vloge, vezane nad 24 mesecev	35 %
vloge, vezane nad 36 mesecev	37 %

Za večje zneske vezave (nad 400.000 din) priznava HKS stimulatívne obrestne mere, ki so večje od zgoraj navedenih.

Če se bo nadaljevalo pomanjkanje denarja na trgu, se bodo obrestne mere za hranilne vloge spet povečale.

Ker izhaja Viharnik mesečno, bralce o spremembah ne moremo tekoče seznanjati v tem listu. Vsi varčevalci lahko dobijo najnovejše informacije na blagajnah HKS.

Nova metoda gradnje sodobnih hlevov — Foto: F. Javornik

UMRL JE ARDEVOV PEP Z VRHOV

Letos 25. oktobra je umrl v 71 letu življenja Jožef Hovnik, pd. Ardevov Pep z Vrhov pri Slovenj Gradcu.

Njegova življenjska pot je bila pestra in zanimiva od zgodnjega otroštva do smrti. Rodil se je kot nezakonski sin domače hčerke pri Ješovniku. Od dedija je podedoval Ardevovo posestvo na Vrhoh. Ker je vse svoje življenje bil samski in brez otrok, je tudi on Ardevovo posestvo podaril svojemu posvojencu, Ivanu CASU. Ko se je ta poročil z Marijo Obretan, sta prejela v last polovico posestva, drugo polovico pa pozneje.

Ardevova Micka in Ivan in ostali domači so za Pepna zares lepo skrbeli, posebno v letih njegove bolezní, tako, da se je, čeprav brez svojih otrok, med njimi počutil kot v lastni družini.

Med zadnjo vojno je bil mobiliziran v nemško vojsko. Bil je načitan in razgledan mož, zato je bil odličen sogovornik, ki je veliko vedel. Rad je govoril in pripovedoval o krajih in ljudeh, ki jih je spoznal in videl med

vojno od Češke, Italije, Francije, Nemčije. Ko je prišel na dopust se ni več vrnil nazaj, pač pa je odšel v partizane. Zmeraj je trdil, da se je prva zgodovina našega malega, slovenskega naroda začela šele s partizanskim bojem. Zato se je tudi on priključil partizanski vojski in ljubezni do tega majhnega, tlačnega naroda.

Rajni Pep je bil dober prijatelj in znanec. Prav zato je imel tudi sam mnogo pravih in iskrenih prijateljev in znancev povsod, kjerkoli je bil. Bil je izredno pošten in je do svojih sosedov gojil zmeraj prave, pristne dobre sosedske odnose in prijateljstvo. Škoda, da je tako malo takih. Hvala ti, dragi Ardevov Pep, za vse, kar si v svojem življenju lepega in dobrega storil za svoje znance in prijatelje, za sorodnike in sosedo.

Rok GORENŠEK

Dopisujte
v svoje
glasilo —
prispevke
pošljite
na
uredništvo

Koprčani med nami

Pravi prijatelj je tisti, ki vrne obisk. To so storili tudi kmetje in delavci kmetijske zadruge Agraria Koper, ko so bili pri nas na Koroškem 24. in 25. novembra. Namen teh srečanj je, da gostje spoznajo našo krajino in seveda kmetijsko dejavnost, da se v družabnem srečanju prikaže naš delovni dan in se vse skupaj popestri s pesmijo in glasbo, seveda tisto ta pravo izvirno, ljudsko glasbo, kot je bilo to v navadi pred leti in je ponekod še danes. Da je do srečanja ponovno prišlo, gre tudi zahvala novinarjema radia Slovenije, Feriju Kučanu in Milanu Skledarju.

Že prvi vtis ob prihodu prijateljev z obale v soboto, ob točno napovedani uri je bil čudovit. S seboj niso pripeljali samo pristne primorske kapljice ampak tudi veliko dobre volje in duhovitosti.

Koroška kmetijska zadruga je gostom poskušala približe prikazati in predstaviti način življenja koroških kmetov, kulturne znamenitosti in druge zanimivosti krajine.

Popeljali smo jih h kmetu Kogelnik Jožetu, p.d. Klančniku v Podklancu pri Dravogradu, sledil je obisk Poljane, kjer so potekali zadnji boji

Iz grl »ŠAVRINK« je bilo slišati izvirne istrske pesmi — Foto: F. Jurač

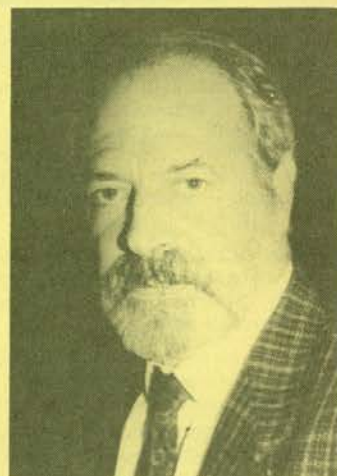
druge svetovne vojne. Korošci smo ponosni na Voranca, zato smo si ogledali Prežihovino in pa rekreacijski center Iverčko.

Kulturni družabni večer pa je bil na Rimskem vrelcu v Kotljah. Nepozabni ljudski godci, pevke, folklorni skupini in humorista iz obeh zadrug so nas do dobra razvedrili in bili smo priča pravi kmečki »gavdi«, kot rečemo mi Korošci.

V nedeljo je akademski slikar Karel Pečko popeljal goste v Koroški pokrajinski muzej in v umetnostni paviljon, kjer jim je prikazal kulturni utrip Slovenj Gradca. V Šmartnem pri Slovenj Gradcu so si ogledali kmetijo Gams, p.d. Lenart.

Sledilo je neposredno snemanje javne radijske oddaje za radio Slovenija v restavraciji Kolinska Bellevue.

Kaj naj bi še bilo lepšega? Mize so bile polne peciva, ki so ga prispevali aktivni kmečki

Mirko Kosmina, direktor KZ AGRARIJA Koper
Kmetje iz Primorske smo stanovskim prijateljem na Koroškem vrnili obisk. Z obiska odnašamo lepe in nepozabne spomine — Foto: F. Jurač

kih žena, pesem je zazvenela iz vseh grl. Prijateljstvo ostaja in se krepi in prav je tako.

Jože Krevh

Urednik in voditelj oddaje »za naše kmetovalce« Ferij Kučan: Ob koncu oddaje ugotavljam, da je v kmetijah še optimizma in da so takšna srečanja in obiski potrebni — Foto: F. Jurač

Harmonika in pesem je nas odvrnila od vsakdanjih problemov in tegob — Foto: F. Jurač

Pa se zavrtimo še za slovo — Foto: F. Jurač

Ob tednu invalidov

Beseda invalid je težko izrečena beseda, posebno za tistega, ki se na kakršenkoli način z njo srečuje. Le človek s polno mero srčne kulture in razumevanja, lahko pristopi v to humano akcijo, pomaga prizadetim osebam, oziroma invalidom, katere porazdelimo v več skupin.

Vsako leto je določen dan invalidov za romanje na Brezje. Na ta dan se omogoči, da na ta kraj na tak ali drugačen način priromajo najtežji invalidi, ki še vedno upajo na izboljšanje — na čudež, da bodo ozdraveli. To upanje jim daje moč v življenju. Ko na kraju samem opazuješ tragiko, lahko imaš kamen za srce — pa še se ti bodo oči orosile. Kako bedno je življenje ljudi, katere je na svetu nesreča tako prizadela.

Kako obupno se je soočiti z resnico, ko ob rojstvu otroka mati izve, da se ji je rodil otrok invalid; morda telesni ali duševni ali celo oboje hkrati! Za starše, zlasti za ljubečo mater je nepopisni udarec. Za otroka zaenkrat sreča, da bo imel ljubeče starše, kateri bodo za njega skrbeli, če se pač tak otrok svoje nesreče zaveda. Pa starši? Kako jim je pri srcu ob misli, kaj bo s takim otrokom, ko bodo preminuli? Kdo bo skrbel za takega otroka, večnega dojenčka z vsemi težavami odraščajočih.

In vi brezvestni vozniki motornih vozil, ki vam je ljubša pijača kot lastno življenje, ali življenje drugih ljudi, zlasti nedolžnih otrok. In še in še bi lahko naštevali. Kako se počutite, če srečate invalida, kateremu ste vi krivi za nesrečo.

Nesreče pri delu so včasih upravičene, včasih pa nastanejo zaradi malomarnosti ljudi. Koga potem peče vest, če jo sploh ima?

Vedno so hujše in okrutnejše bolezni civilizacije. Naj omenim slepoto (sladkorne bolezni), amputacija okončin, iznakažen obraz zaradi kapi, in neprištevnosti. So vojni invalidi, ki se danes že sprašujejo — za kakšno in čigavo domovino so se žrtvovali.

To se lahko zgodi danes meni, jutri tebi. Članstvo, oziroma število invalidov narašča.

V današnji družbi veliko govorimo in pišemo, kako pomagati invalidnim osebam. Ustanovljamo v občinah društva invalidov, imamo zavode za usposabljanje invalidov, zlasti otrok, kar je veliko olajšanje za starše teh invalidov, domove za težko prizadete, pa se nekateri po vsem tem prizadevanju v življenju še nekako znajdejo.

Velike težave povzročajo invalidom arhitektonske ovire, katere si predstavniki društev prizadevajo odpraviti, kar moram reči, da jim je v nekaj primerih tudi uspelo.

Res se najdejo ljudje, ki ne iščejo v tem društvu osebnih koristi, ki se žrtvujejo samo za dobro invalida in nesebično pomagajo.

Omenila bi naše društvo invalidov Slovenj Gradec. Svojim članom poskuša omogočiti tudi nekaj veselih uric, celo kakšen dan, da bi se med seboj spoznali in organizira razna srečanja. Vsako drugo leto so srečanja v regijah t.j. občinah Ravne, Radlje, Dravograd, Slovenj Gradec. Prirejajo se društveni izleti, izleti po aktivih, vselej so dobro obiskani. Ob teh srečanjih se imajo invalidi priliko povesečiti ter pomeniti o svojih težavah. Spoznajo, da v nesreči le niso sami.

V vsakem društvu pa so aktivisti ali terenci, to so kapilare društva. Le-ti so na terenu, imajo v živo stike z invalidi, jih obiskujejo

večkrat na leto in ob različnih prilikah. In če invalid spozna v svojem terencu razumevajočega prijatelja, ki z njim res sočustvuje, razgrne pred njim vso bolečino in bedo.

Ko na Novo leto zastopniki društva potrkajo na vrata takega invalida in mu prinesejo skromno darilo, potочи marsikateri solzo, solzo sreče, ki pa je tako grenkega priokusa.

Splošna skrb društva so tudi finančne zadeve. Res, da pošilja državna loterija gotovi procent od prodanih srečk, a vseeno si mora društvo in aktivisti še zelo prizadevati na tem

področju. Denarja pač povsod primanjkuje. Vsaka prireditelja pa je povezana z velikimi stroški, če tudi jim pomagajo pokrivati do gotove meje invalidi sami. Zato prirejamo srečanja s srečelovi (moram reči, da so kar bogati) in prodajamo koledarje. Tudi prošnje po podjetjih za razne usluge niso neznane. In če kdo potrka na vaša vrata s prošnjo, da pomagate invalidu, ne zaprite vrat pred njim »AMPAK MU S SVOJO ZDRAVO ROKO POKLONITE NEKAJ ZA INVALIDA.«

V mesecu juniju smo razvili prapor pod imenom »AKTIV DRUŠTVA INVALIDOV SLOVENJ GRADEC« po zaslugi nesebično prizadevnega predsednika aktiva Andreja Stradovnika. Vsem, ki so pomagali prebroditi te finančne težave, HVALA!

Ivanka Svetec

Pred mikrofonom stoji predsednik aktiva Slovenj Gradec Andrej Stradovnik, prapor drži boter Jože Grah, direktor NTU Slovenj Gradec

Šport v letu 1990

V letošnjem letu smo organizirali tekmovanje v štirih športnih disciplinah: kegljanju, mallem nogometu, namiznem tenisu in streljanju na glinaste golobe. V decembru načrtujemo še streljanje z zračno puško. Do sedaj smo dosegli rezultate:

moški

TOZD, TOK	mesto SKUPAJ	kegljanje	mali nogomet	namizni tenis	strelj. na glin. golobe	točke SKUPAJ
TIS Pameče	1	7	4	3	2	16
GO Radlje	2	4	1	5	5	15
GO Črna	3	2	5	1	6	14
TOK Slov. Gradec	4	5	—	4	4	13
TOK Radlje	5	6	2	2	—	10
TOK Ravne	6	8	—	—	—	8
DSSS	7	3	3	—	1	7
TOK Dravograd	7	—	—	—	7	7
Gradnje	9	—	6	—	—	6
GO Mislinja	10	1	—	—	3	4

Ženske so sodelovale samo v tekmovanju v kegljanju in še to samo ekipa iz delovne skupnosti.

Peter GREGOR

KADROVSKE VESTI

PRIŠLI: oktober 1990

Priimek in ime — Datum — Dela, ki jih opravlja — Organizacija iz katere prihaja

TOZD GOZDARSTVO MISLINJA

Založnik Danijel, 1. 10. 1990, vzdrževalec, TOZD TIS Pameče

TOZD GOZDARSTVO ČRNA

Vasertal Matjaž, 1. 10. 1990, gozd. delavec-sekač, prva zaposlitev

Mohor Primož, 15. 10. 1990, gozdarsko tehnik-pripravnik, prva zaposlitev

Carl Gorazd, 15. 10. 1990, gozdarski tehnik-pripravnik, prva zaposlitev

TOZD GOZDARSTVO RÄDLJE

Ravnjak Tomaž, 10. 10. 1990, gozd. tehnik-pripravnik, prva zaposlitev

TOZD TRANSPORT IN SERVISI PAMEČE

Poberžnik Matjaž, 18. 10. 1990, oblikovalec kovin — strugar-pripravnik, prva zaposlitev

ODSLI: Oktober 1990

Priimek in ime — Datum — Dela, ki je opravljal — Organizacija, v katero odhaja

TOZD GOZDARSTVO MISLINJA

Založnik Jože, 1. 10. 1990, gozdni delavec-sekač, inv. upokojitev

TOZD TRANSPORT IN SERVISI PAMEČE

Založnik Dani, 30. 9. 1990, avtomehaničnik, TOZD Gozd, Mislinja

Šmon Avgust, 27. 9. 1990, ključavničar, disc. izključitev

Klančnik Srajčim, 3. 10. 1990, avtomehaničnik.

TOZD	M	Z	SKUPAJ
Gozdarstvo Slovenj Gradec	40	3	43
Gozdarstvo Mislinja	46	5	51
Gozdarstvo Črna	121	11	132
Gozdarstvo Radlje	110	25	135
TOK Gozd, Sl. Gradec	32	4	36
TOK Gozd, Ravne	26	5	31
TOK Gozd, Radlje	19	5	24
TOK Gozd, Dravograd	11	3	14
CLS Otiški vrh	39	5	44
TIS Pameče	109	13	122
Gradnje Slov. Gradec	41	7	48
Delovna skupnost	42	58	100
	636	144	780

Darinka Cerjak

S popustom do očal

V zasebni prodajalni **EXpres OPTIKA** Jurija Podgorška v Slovenj Gradcu

Jurij Podgoršek iz Poštne ulice v Slovenj Gradcu je bil eden med prvimi, ki je leta 1987 v Slovenj Gradcu odprl zasebno prodajalno **Expres optika**, v kateri je moč kupiti vse vrste domačih in uvoženih okvirjev za očala in najkvalitetnejša stekla, očala pa Jurij Podgoršek izdelava tudi v eni uri. Kot novost pa naj povemo tistim, ki jim peša vid, da lahko vsak terek pridejo v trgovino na okulistični posvet in pregled. Naročijo se lahko na telefonsko številko (0602) 43-470. Vsem, ki se bodo odločili za izdelavo in nakup očal, bo Jurij Podgoršek nudil 10% popust. Vsak dan je delovni čas od 8. do 16. ure, ob sobotah pa od 8. do 12. ure.

KUPON 10% popust pri izdelavi in nakupu očal
EXPRES OPTIKA Jurij Podgoršek, Slovenj Gradec

Foto: M. Čarf

PRI MARJETI LEDINEK, p.d. Gašper

Ko jesen spreminja svojo podobo in porumeni listje, ki šeleste pada na zemljo, da jo prekrije in zaziblje v zimski san, takrat se rada sprehodim skozi našo lepo vas Razbora. Tako sem prišla k Marjetki, ki živi v zadnji domačiji na obronku Razbora. Domače ime te kmetije je pri Gašperju.

Prijazna gospodinja Marjeta me je takoj povabila v hišo. Pogovor je stekel o kmetovanju, ki je v teh strminah zelo naporno. A Marjeta pravi: »Tu, na tej kmetiji sem se rodila leta 1928. Mati je bila dekla tu pri Gašperju in ker gospodarja nista imela svojih otrok, sta kmetijo namenila meni.«

Življenje v teh strminah in plazovih je občudovanja vredno. Z mehanizacijo ni mogoče obdelovati zemlje, ona pa pravi: »Včasih ni bilo tako, kot je danes, da se lahko tudi ženska zaposli. Takrat sem bila zelo hvaležna pokojni Antoniji Ažneh, da mi je dala grunt. Saj takrat tudi fantje z večjih kmetij niso smeli poročati revnih deklet. Časi so bili takšni. Poglej, moja mehanizacija so še vedno voli. Pa kljub temu; z možem sva si sezidala novo hišo, uredila sva cesto in še sva imela načrtov. Možu jih je pred dobrim letom prekrizala smrt, jaz pa sama s sinom životarim v teh strminah, pa še boleha sem. Ne vem kaj bo, če zbolim.«

Jaz pa se samo čudim, kakšno voljo do dela ima. Mnogo pa je lepih kmetij, ki jih zarašča osat in plevel. Morda bi si vzeli zgled pri Marjeti Ledinek, ki na svojih strminah pridelava dosti hrane.

Štefka MELANŠEK

Gospodinja Marjeta Ledinek s svojimi volmi

DELOVNE IN SOCIALNE RAZMERE GOZDNIH DELAVCEV V ZGORNJI MEŽIŠKI DOLINI

5.7.

Socialno zavarovanje

V času avstro-ogrške monarhije so gozdni delavci poznali določene prvine socialnega zavarovanja na ozemlju avstrijskih alpskih dežel že nekako sredi 19. stoletja. Iz svojih mezd so zbirali določene vsote, iz katerih so dobivali denar za zdravljenje. Tudi delodajalci so ponekod skrbeli za zdravniško pomoč, ob hudih nezgodah pa za dosmrtno podporo ali odpravnine.

Zakon o nezgodnem zavarovanju izvira v stari Avstriji iz leta 1887, zakon o bolniškem zavarovanju pa iz leta 1888.

Nezgodno zavarovanje je postalo s tem zakonom sicer načelno obvezno, ni pa obvezno veljalo v vseh obrtnih podjetjih. Podobno je bilo z bolniškim zavarovanjem. Iz zakona o bolniškem zavarovanju so bili izvzeti poljedelski in gozdni delavci, ureditev njihovega bolniškega zavarovanja pa je bila pridržana deželni zakonodajam. Na tej podlagi bolniškega zavarovanja omenjenih delavcev niso uredili vse do zloma avstro-ogrške monarhije. Tako so bili gozdni delavci nezgodno, bolniško in starostno zavarovani oz. preskrbljeni od veleposestnikov, ki so prostovoljno prevzeli zavarovanje v določenem obsegu, ali pa so v posebnih primerih oblikovali bratovske sklade, v katere so med delovno dobo plačevali prispevke za leta, ko ne bi mogli več delati, kakor tudi za vdove in sirote.

Po I. svetovni vojni so se razmere v socialnem zavarovanju spremenile. Zakon o zavarovanju delavcev iz leta 1922 je uzakonil socialno zavarovanje za vse delavce (z izjemo poljedelskih) in vpeljal mimo prejšnjega nezgodnega in bolniškega zavarovanja tudi starostno-onemoglostno, starostno in smrtnostno zavarovanje. Poslovanje v zvezi s socialnim zavarovanjem je vodil »Osrednji urad za zavarovanje delavcev«, medtem ko so poglavitne operativne naloge opravljali »Okrožni uradi«.

Celoten prispevek za nezgodno zavarovanje in polovico prispevka za bolniško in starostno zavarovanje so plačevali delodajalci, medtem ko so drugo polovico plačevali delavci sami. Okrožni uradi pa niso nadzirali zavarovanja gozdnih delavcev, tako da je bilo dejansko neobvezno. Delodajalci in delavci so pogosto šteli z gospodarnejše, da so prijavljali gozdne delavce šele ob nezgodah in to za 8 dni nazaj. Spričo tega so bili prejemi okrožnih uradov za zavarovanje delavcev razmeroma nizki, tako da so morali nezgodne in bolniške dajatve povišati. To pa je bil še dodaten razlog več, da so bili gozdni delavci le poredko zavarovani. (1)

Odmera prispevka za socialno zavarovanje (v % zavarovane mezde) je vsebovala:

— bolniško zavarovanje	7 %
— onemoglostno zavarovanje	3 %
— nezgodno zavarovanje	6 %
— borza dela	1,4 %
— delavska zbornica	0,3 %

SKUPAJ 17,7 %

Od tega se je odbilo od delavčeve mezde 6 %, podjetje pa je nosilo ostalih 11,7 %!

Zadnji razlog za izmikanje zavarovanju je bil tudi v tem, ker je obremenjevalo asocialno zavarovanje vselej 25 dnevni mezd na

mesec, ne glede na to ali so delavci resnično delali toliko dni, ali pa so zaradi slabega vremena kakšen dan morali počivati. Prispevek za socialno zavarovanje se je na takšen način lahko povečal za vsak deževni dan v mesecu za 0,7 %, kar je delavske mezde še močnejše prizadelo. (17)

Število socialnih zavarovancev je močnejše upadlo zlasti v začetku tridesetih let, v času svetovne gospodarske krize (grafikon št. 2).

Grafikon št. 2: število socialnih zavarovancev v gozdno-žagarski industriji v letih 1926—1938

V istem času je močno padla cena lesa na trgu (grafikon št. 1), vzporedno s tem pa tudi mezde gozdnih delavcev, ki si niso mogli privoščiti še dodatnih obremenitev že tako mizerno nizkih mezd. Trajno zavarovanje je bilo za gozdne delavce nesorazmerno drago, tako da je prihajalo v poštev samo ob nezgodah in boleznih. Tedaj pa je zadostovala zgolj prijava za 8 dni nazaj.

Socialno zavarovanje, kot ga je predpisoval zakon iz leta 1922, našim gozdnim in žagarskim delavcem ni bistveno izboljšalo življenjskih razmer. Ker so bile hujše nezgode izjemne, se je zdelo nezgodno zavarovanje le redko potrebno. Podobno je veljalo tudi za bolezni, saj so jih uspešno zdravili v veliki večini delavci sami. Starostnega zavarovanja omenjeni zakon ni uveljavil, tako da so bili naši gozdni delavci v tem pogledu odvisni od delodajalcev, predvsem pa na stara leta od svojih otrok, kot je bilo to domnevno že v avstro-ogrski monarhiji.

5.8. Zdravstvo

Zdravje gozdnih in žagarskih delavcev so ogrožale praviloma samo nezgode pri delu in prehladi, ki so bili neke vrste poklicna bolezen. Nezgode pri delu v gozdu so bile precej pogoste, vendar praviloma niso bile nevarnejše. (V Sloveniji so znašale v tridesetih letih nekaj več kot četrtino vseh prijavljenih delovnih nezd, ki so sodile v območje socialnega zavarovanja). Največ smrtnih nesreč je bilo pri slovenskih gozdnih delavcih v obdobju pred drugo svetovno vojno pri sečnji (38 %) in pri transportu v najširšem pomenu (26 %). Druge vrste dela so terjale dosti manj žrtev. (18)

V našem območju je bilo manj smrtnih nesreč, kot jih je bilo v tej dejavnosti povprečno v Sloveniji. Ugotovljena je bila le ena: pri spravilu lesa po leseni riži leta 1928 pod Uršljo goro. Za natančnejše vrednotenje seveda manjkajo podatki. Na voljo so predvsem domneve na podlagi pričevanj.

Zdravniško pomoč so iskali naši gozdni delavci le ob hudih nezgodah. Lažje poškodbe so znali dovolj uspešno sami zdraviti. Zdravniki so bili daleč od delovišč, tako da je trajalo vsaj pol dneva, preden je lahko prišel zdravnik na kraj nezgode. Ob hujših primerih je bila njihova pomoč (pre)pozna. Tako so pri hujših nezgodah nudili ponesrečencu prvo pomoč sodelavci sami, nato pa so ga prenesli v dolino in tako skrajšali čas do zdravniškega posega.

Začetki črnjanske bolnišnice segajo še v konec 19. stoletja. Samostojno bolnišnico, ki je bila leta 1965, žal, ukinjena, so zgradili leta

1903. Vse do osvoboditve je obratovala predvsem za potrebe rudarjev in njihovih svojcev. (7)

Prehlade so zdravili gozdni delavci izključno le sami. Zoper lažje prehlade so bili v navadi razni čaji: bezgovi, lipovi, kamilični, tavžentrože itd., pri težjih pa so navadno inhalirali hlape senenih mrvic. (Na senen drobir so nalili vročo vodo, se pokrili čez glavo in vdihovali vroče hlape).

Veliko zdravilno moč zoper prehlad so pripisovali kuhanemu vinu, v katerem so kuhali rožmarin in klinčke. Bolnik je moral popiti vino kar najbolj vroče. Pljučnice so zdravili z mlečnimi, jesihovimi ali mrzlimi vlažnimi obkladki, z vročimi prežgankami s kumino in poprom, s kuhanimi jagodami ali pa so dajali natolčen hren na noge. Za zbijanje vročine je služil predvsem sok narbane pese. Zobobole so preganjali tako, da so dajali na boleči zob tobak, ali pa v vati namočeno belino (to je žganje, ki priteče pri prvem kuhanju žganja).

K zdravniku so se zatekali le v skrajni sili, saj je bolniška (t. i. »herenših«) pomenila precejšen odtegljaj pri mesečnih prejemkih. Gozdni delavci so umirali povečini od starosti. Delali so dokler so le mogli, ali najmanj do 60. leta starosti. Po ohranjenem ustnem izročilu so na stara leta, ko so bili odvisni predvsem od otrok, le redkokdaj resneje boleli.

5.9. NOŠA

Gozdni delavci so pri delu nosili gozjarice, cokle in t. i. »gajble« (čevlji z lesenim podplatom in usnjanim zgornjim delom, ki je najpogosteje izviral iz ponošenih gozjaric in so jih delavci sami pritrjevali na lesen podplat). Pri spravilu so imeli pogosto na obuvanju pritrjene dereze (»krampižlarje«). Poleti so bili pogosto brez nogavic, sicer pa so nosili večinoma nogavice iz domače volne.

Dolge hlače in suknjiči (t. i. »reklci«) so bili temnejše barve in največkrat iz hlačevine in cenenega »struksa«. Pod suknjiči so pri delu nosili v starejšem času telovnike (t. i. »lajbiče«), pozneje pa puloverje iz domače volne. Na glavi so nosili temnejše klobuke ozkih krajev, po navadi iz zajčje dlake. Pozimi so pod klobuk preko vse glave razen obraza nataknil še volneno pokrivalo (t. i. »avbo«). Domače delo so bile tudi volnene rokavice.

Čez hlače so ob hudem mrazu obuvali dokolenke iz lodna. Perilo je bilo v starejših časih predvsem iz platna, pozneje pa so nosili gozdni delavci čedalje pogosteje konfekcijsko perilo. Srajc niso pri delu skoraj nikoli slekli.

V delovni noši ni bilo posebnih razločkov glede na starost, tako da so bili vsi oblečeni približno enako. Razlike so bile le v različni dotrajanosti obleke in v njenem vzdrževanju, kjer so prednjačili poročeni delavci. V starejšem času so bile pri delu nepogrešljive žepne ure z veržicami, kasneje pa je počasi prišlo to iz navade.

Pred osvoboditvijo se »olcarji« praviloma niso gladko brili. Do I. svetovne vojne so nosili praviloma brke in tudi brado, kasneje pa so brade popolnoma opustili. Še zmeraj pa so ostali brki splošno v navadi. (1)

Ob nedeljah in praznikih so vedno nosili tudi gozjarice, klobuke in obleko, ki pa je bila druga kot pa med tednom. Življenjska do-

ba posameznih oblačil je bila odvisna od kvalitete. Tako so hlače iz hlačevine pri gozdnem delu vzdržale povprečno pol leta, suknjiče in gozdarice pa so nosili po dve leti. Hlače in suknjiče iz drugih tkanin (npr. iz Štruksa) pa so vzdržali dlje časa.

Srajce so pri delu ponosili prej kot v enem letu. Rokavice, avbe in puloverji iz domače volne so vzdržali dlje časa.

Najpomembnejša dejavnika pri oblikovanju noše gozdnih delavcev sta bila raven mezd in prizadevanje po kar najvidnejši predstavitvi denarne zmogljivosti. Jasno pa je, da so v času gospodarske krize in nizke kupne moči gozdarskih mezd, delavci lahko zagotavljali le osnovne potrebe po hrani. Temu primeren manjši delež pa je ostajal za obleko, kar se je kazalo v njeni večji dotrajnosti.

5.10. Skupnosti

Največji del življenja gozdnih delavcev se je odvijal v delovni skupnosti. Ker je bil za služek največkrat odvisen od učinka, so se radi zbirali uspešnejši delavci. Delovne skupine so bile tako dokaj stalne.

V starosti so bili gozdni delavci deloma ali v celoti odvisni od tistih otrok, s katerimi so živeli skupaj. Zadnja leta so tako preživljali brez omembe vrednih gmotnih težav. Družinska skupnost je tako odigrala pomembno vlogo predvsem v jeseni življenja koroških »olcarjev«.

Pomembna prvina v družinskem življenju je bil prosti čas. Med tednom je ostajalo bore malo prostega časa, saj so delali povprečno 11–12 ur na dan. Njihov edini prosti čas je bil takrat, ko so po kosilu nekoliko počivali, sicer pa so delali dobesedno od zore do mraka. Delavci iz oddaljenih krajev, ki so ob nedeljah ostajali na delovišču, so hodili kvartat k bližnjim kmetom. Ko so dobili denar, so nemalokrat zavili v gostilno, kjer so večkrat pustili precejšen del zaslužka. Delavci z družinami so po delu odhajali domov, vendar so se ob plačilnih dnevih tudi oni pogosto ustavljali v bližnjih gostilnah. (1)

Pred prvo vojno in tudi še pozneje je bil marsikateri »olcar« divji lovec (»raubšic«). S tem, zmeraj prepovednim, poslom so si izboljševali svoj skromni standard, glavni motiv pa je bila lovska strast.

Gozdni delavci niso kaj dosti razmišljali o posmrtnem življenju. Pri svojem vsakdanjem delu in posebnem načinu življenja so bili preveč obrnjeni v vsakdanji gmotni svet. Vsekakor pa so po ohranjenem ustnem izročilu verjeli v posmrtno življenje. Sprejemali so številne cerkvene nazore največkrat iz navade, ki so jo prevzemali od prejšnjih rodov in jih ob vplivu cerkve nadalje ohranjali kot nekaj samoumevnega ali kot neke vrste šego.

Izvajanje verskih dolžnosti je bilo močno povezano z družabnim življenjem.

Naši »olcarji« so bili tudi precej vražjeverni. Do druge vojne so v štor s sekuro vedno zasekali križ, ko so ob gozdni poti podrli debelo drevo. Po njihovem verovanju naj bi križ obvaroval pred »divjo jago« slehernega popotnika, ki bi kadarkoli ponoči počival na tem štoru.

Za politiko se niso preveč zanimali, saj so delali v odročnih krajih in so redkeje prihajali v stik z drugimi ljudmi. Njihov glavni motiv je bil večji zaslužek in s tem več dela. Le redki so vedeli za oktobrsko revolucijo.

Nerazgledanost je pogojevala tudi spravlji-vo razmerje z delodajalci. Svoje delo so ocenjevali kot najtežavnejše nasploh in so ga vrednotili višje od kmečkega. Poseben ponos pripadnosti se ni razvil, ampak le nekakšna samozavest spriče celotnega načina življenja.

5.11. Sezonsko delo

Tako kot iz nekaterih drugih slovenskih pokrajin so tudi črnjanski gozdni delavci odhajali na občasno delo v druge oddaljene kraje. Tja so hodili zdravi in fizično sposobni ljudje, ki niso imeli preveč domotožja.

V osemdesetih letih 19. stoletja in v 20. stoletju, do začetka prve svetovne vojne, so odhajali drvarji občasno na delo na Madžarsko, v Romunijo, na Hrvaško in v Slavonijo. Iz teh držav in pokrajin so namreč zgodaj spomlad prihajali zastopniki, ki so iskali drvarje. Mnogokrat so se obrnili na domačine, ki so bili večji branja in pisanja, da so zbrali deset do petnajst delavcev, nato pa so jih odpeljali na sečnjo lesa. Skupinovodja je bil potem hkrati paznik, pisar, računovodja in blagajnik, skratka posrednik med delodajalcem in drvarji. Iskal je delavce za pot, se pogajal z njimi o zaslužku, dajal jim je aro ali potnino, določal dan odhoda: skratka odločal o vsem, kar je bilo potrebno. Plačan je bil od gospodarja gozdov, pa tudi drvarji so mu dajali po pogodbi določen delež od prisluženega denarja. Največkrat so bili ti pisarji brezvestni oderuhi, ki so goljufali drvarje na vse mogoče načine.

Poleg takšnega pisarja je imela vsaka sku-

pina (»kompanija«) tudi svojega gospodarja, ki je skrbel za živež na potovanju in v gozdu. Vodil je tudi postavljanje koč in razporejal delo. S seboj so imeli navadno še nekoga, ki je bil več kuharja. Če kuharja ni bilo, so se drvarji sami vrstili pri kuhanju.

Delali so od jutra do večera. V smrekovih gozdovih so pripravljali hlodovino, v hrastovih pa les za doge raznih dolžin in velikosti za različne sode. Bukovino so izdelovali za hlode in drva. Ves izdelan les so prevažali v Trst in na Reko, od tam pa v razne dežele — največkrat v Egipt ali v Italijo.

Gospodar, ki je skrbel za hrano, je večje količine hrane kupoval v bližnjem večjem kraju. Ob delavnikih so jedli večinoma zabeleženo polento, ob nedeljah pa so imeli za priboljšek meso in vino.

Po pričevanjih sodeč so drvarji na tujem dosti bolj varčno živeli, da bi si prihranili čim več denarja. V Črni sta poznana vsaj dva primera, ko sta si drvarja z zaslužkom v Romuniji kupila hiše v Črni. Bile pa so tudi izjeme, ko so se »olcarji« vrnili brez ficka v žepu.

Branko ŠIRNIK
prihodnjič zaključek in
konec

OSTALI DOGODKI

ZAHVALA

Po kratki in hudi boleznii se je poslovila od nas naša draga

MARIJA GANGL

Zahvaljujemo se vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem, ki so jo pospremili na prerani zadnji poti, ji darovali cvetje, sveče, ustno in pismeno izrekli sožalje.

Hvaležni smo dr. Verovniku, ki jo je dolga leta zdravil ter čudovitemu zdravstvenemu osebju inter-nega oddelka Splošne bolnišnice Slovenj Gradec. Hvala duhovnikom, govornikom primariju dr. Mikušu in gospe Vrtičevci za poslovilne besede, pev-
cem za zapete pesmi in za Tišino. Hvala še vsem neimenovanim, ki so nam kakorkoli pomagali v teh žalostnih dneh.

Njeni najdražji

ZAHVALA

Ob prerani in boleči izgubi dragega moža, očeta, brata in dedka

VIKTORJA LENARTA iz Raduš

se po tej poti iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam v težkih dneh stali ob strani in nam vsestransko pomagali. Posebna zahvala mojim staršem, bratu Marjanu, Anici, družinam: Karničnikovim, Hovnikovim, Matijevim bratom Jožetu in Adolfu, Gasilskemu društvu Raduš, pevskeemu zboru iz Raduš, Komunalnemu podjetju, župniku za pogrebni obred, govornikom: Ivanu Gaberšku, Ivanu Glasenčniku, Avgustu Holcu ter Kulturnemu društvu Podgorje. Posebno se zahvaljujemo Gozdnemu gospodarstvu Slovenj Gradec in gospodu Čoderlu za organizacijo prevoza iz Raba ter KZ Ledina za pomoč pri solanju hčerke v Avstriji.

Hvala vsem sorodnikom, znancem in prijateljem, ki ste poklonili denar, vence, cvetje in sveče kakor tudi tistim, ki obiskujete njegov prerani grob in prižigate sveče.

Vsem še enkrat iskrena hvala za vse, saj človek lažje prenaša bol, če ni sam v nesreči.

Hvaležni njegovi

Mihaela Lenart

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame, babice, prababice

STANISLAVE VIŠNER p.d. Napotnikove mame iz Seloveca

se najtopleje zahvaljujemo vsem sosedom, sorodnikom in drugim, ki so nam izrazili sožalje, darovali cvetje in vence ali darovali za maše, ter nam v najtežjih trenutkih vsestransko pomagali.

Lepa hvala govornikom za izrečene poslovilne besede, pevcem za zapete žalostinke, pihalni godbi ZB Sentjanž, zdravstvenemu osebju Dravograd ter gospodu duhovniku za pogrebni obred in tolažilne besede.

Še enkrat iskrena hvala vsem in vsakemu posebej, ki ste jo v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti.

ZAHVALA

Ob smrti dragega moža, očeta in dedka

MIHAELA PRAPROTNIKA

se lepo zahvaljujemo vsem, ki ste nam priskočili na pomoč v trenutkih žalosti. Posebno se zahvaljujemo gospodu župniku za opravljeni pogreb in govorniku Avgustu Holcu za poslovilne besede ob odprtem grobu. Hvala tudi sosedom, znancem in vsem, ki ste darovali vence in cvetje.

Žalujoči: žena Marija, sina Franc in Mihael in hčerki Marija in Anica z družinama.

ZAHVALA

Ob mnogo prezgodnji izgubi našega dragega sina, brata in strica

ALOJZA LAMBIZERJA iz Završ pri Mislinji

se vsem, ki so ga spremljali na vse prerani zadnji poti ter mu darovali vence in cvetje, najlepše zahvaljujemo. Prav lepa hvala vsem sosedom, Stajnerjevim, Pristovnikovim, Breznikovim in vsem, ki so nam kakorkoli pomagali v najhujših trenutkih. Iskrena hvala govornikom Jožetu Sešlu in Marjanu Križaju za poslovilne besede, g. župniku Francu Gornjaku za pogrebni obred in šentviškim pevcem za zapete žalostinke. Hvala tudi Marinki Dobnik.

Žalujoči: mama, brat Cvetko in sestra Olga z družinama.

ALOJZ LAMBIZER 1966—1990

Zakaj si moral nam umreti, ko pa tako si si želel živeti. Na tvojem oknu rožica cveti in se solzi, ker tebe ni. A ona tega ne ve, da vse prezgodnja smrt ti vzela je srce. Zakaj si, dragi Lojze, dopustil in se od svojih dragih tako hitro poslovil?

Ugasnilo je tvoje mlado življenje in utihnila je tvoja harmonika, na ka-

tero si nam neštetokrat veselo z igral. Žalujemo za teboj. Za teboj zalujejo tudi tvoje lepo obdelane njive, travniki in senožeti. Na pokopališču v Završah nad Mislinjo, kamor smo te vse prezgodaj položili in te dali v objem slovenski zemlji, počivaj v miru. Hvala za vse.

F. J.

STANISLAVA VIŠNER 1910—1990

Vedno nas globoko stisne pri srcu, kadar nam smrt nepričakovano iz naše sredine iztrga človeka, ki nam je blizu, ki je še poln načrtov in želja.

V ponedeljek, 10. septembra smo se na šentjanskem pokopališču poslovili od pokojne Stanislave Višner.

Stanislava se je rodila 27. 4. 1910 leta v Škalah pri Velenju. Kot 13 letno dekle se je z očetom preselila na Napotnikovo domačijo na Selovec in tu pognala svoje korenine.

Leta 1931 se je poročila z Višnerjevim sinom Ivanom. Kmalu po poroki je moral sta jo redno služenje vojaškega roka.

Vse težave kmetovanja je morala Stanislava sprejeti na svoja ramena. V zakonu je rodila dva sina in tri hčerke. Štirje še živijo, ena hčerka pa je umrla.

Vsi, ki smo Stanislavo poznali, bomo pogrešali njen vedri obraz in njeno vedno toplo besedo.

Trpkje se spoznanje, da je ni več med nami.

Ohranili jo bomo v lepem spominu.

MIHAEL PRAPROTNIK p. d. Ledinek 1926—1990

Pri Ledineku v Razboru je teklo življenje mirno in tiho vse do lanskega leta, ko je gospodarja zadela kap. Mihael je vdano prenašal bolezen. Ob strani so mu stali žena in otroci, ki so mu pomagali pri delu na kmetiji. A kaj, bolezen je premagala življenje in po dolgem letu je za vedno odšel od nas.

Mihael Praprotnik se je rodil 1926. leta na zelo lepi Ledinekovi kmetiji. Že v rani mladosoti je spoznal, kako je treba trdo delati, da se kmetija ohrani. Posestvo je bilo namenjeno Mihaelovemu bratu Franciju, ki pa ga je vzela druga sveto-

vna vojna. Tako je Mihael prevzel kmečki poklic. Dobil je pridno ženo iz sosednje fare, ki mu je rodila štiri otroke. Ponosen je bil nanje, še posebej pa je bil zadovoljen, ko je sin Franci začel obnavljati gospodarsko poslopje. Tako je vedel, da pri Ledineku posestvo ne bo propadlo.

Mihael je umrl 24. avgusta 1990. Na zadnji poti ga je spremljala velika množica ljudi, rahel vetrič pa je šumel v pozdrav, kot bi vedel, da se poslavlja gospodar, ki je bil vedno zvest gozdomov.

Štefka Melanšek

PUŠNIKOVIMAMI V SLOVO

23. oktobra je v 87. letu starosti umrla Marija Drvodol, Pušnikova mama iz Spodnjega Javorja pri Črni na Koroškem.

Rodila se je 21. marca 1904 materi Jerici Visočnik v Božičevi bajti v Črni. V 21. letu je spoznala Jožeta Drvodela, kmeta Pušnika, in se z njim poročila leta 1923. Mlada, polna volje in delovna sta sijajno zagospodarila na Pušnikovi kmetiji. V zakonu se jima je rodilo 9 otrok, trije sinovi in šest hčera. Hčerki Štefka in Ančka ter sin Pavli so umrli v otroških letih.

Mož Jože je bil zelo napreden kmet, kar mu je pripomogla tudi kmetijska šola. Bil je ustanovitelj in prvi predsednik kmetijske zadruge v Črni v bivši Jugoslaviji. Tudi po končani drugi svetovni vojni je bil med prvimi pri ustanavljanju zadruge v Črni. Umrl je leta 1968 in Marija je prevzela kmetijo na svoje rame. V pomoč sta ji bili hčerki Trezika in Mojca. Ostali otroci so odšli od doma, si v svetu ustvarili svoje domove in družine. Sin Ivan je doštudiral agronomijo in si ustvaril dom in družino v Ljubljani. Lojze je po vojni z življenjsko sopotnico odplul v daljno Avstralijo in si tam ustvaril dom.

Lepo bi bilo živeti na Pušnikovi kmetiji, ko ne bi bilo toliko posledic zaradi uničevanja narave s plini in svinčcem iz rudnika Mežica. Danes se je sicer stanje nekoliko izboljšalo, ko s filtri zadržijo svinčni prah, posledic emisij strupenih snovi prejšnjih let pa ni mogoče več popraviti. Hčerki Trezika in Mojca, ki sta ostali na kmetiji, sta zaradi tega bolani in ne zmoreta težkih kmetijskih del.

Mati Marija je v letu 1988 nesrečno padla in si zlomila desno nogo pod kolonom. Dolgo se je zdravila v bolnici Slovenj Gradec in si sčasoma toliko opomogla, da je lahko doma kuhala, šivala ter pomivala posodo. Kljub vsemu je znala razporejati delo in umno gospodariti na svoji zemlji. Otroci so se zelo radi zatekali domov. Nadvse rada je videla, da so se k njej vračali vnuki in pravnuki.

23. oktobra je Marija omahnila v naročje smrti v bolnici Slovenj Gradec, zadela jo je kap. Težko smo sprejeli dejstvo, da lahko stara kmečka korenina, kakršna je bila Pušnikova mati, odide k večnemu počitku.

K zadnjemu počitku smo jo pospremili na domače pokopališče v Črni. Ignac Zdovec

MRDAVIŠIČEVI MICKI V SLOVO

Težka življenjska pot se je končala Mariji Mrdavišič, od katere smo se zadnjič poslovili 25. julija 1990.

Na mali kmetiji je gospodarila vse od smrti svojega očeta Urbana v Javorju pri Črni na Koroškem.

Mrdavišičeva družina je ena od tistih zavednih slovenskih družin, katero je okupator izgnal v letu 1941. Dne 5. julija 1941 je bila izseljena celotna devet članska družina v kraj Varvarin v Srbiji. V izgnanstvu v Srbiji so preživeli vse do osvoboditve leta 1945. Trije iz te družine so za vedno ostali v Srbiji in sicer brat Stanko in babica Marija. Četniki pa so ubili brata Rudija zaradi sodelovanja s partizani.

»Če ne bi bilo v Srbiji tudi dobrih ljudi, bi mi vsi za vedno ostali tam«, mi je v nekem razgovoru zapupala pokojna Marija.

Pokojni oče Urban in mati Terezija sta umrla po vojni doma in tako sta Marija in sestra Zofka gospodarili na tem malem Mrdavišičevem posestvu. Kjer ni bilo nobenega zaslužka in kot posledice trplje-

nja zaradi izgnanstva ter boleznih, sta se z veliko muko prebijali vsa ta dolga leta po vojni pa vse do danes. Povrh tega pa je z njima še botrovala najhujša usoda: svinčeni plin iz rudnika Mežica. Zategadelj je pokojna Marija bolehalo za sladkorno boleznijo in zadnja leta je popolnoma oslepele. Pred leti so še morali odrezati obe nogi in privezana je bila na invalidski voziček.

Mrdavišičeva družina je daleč poznana kot napredna kmečka družina, saj so vsi člani te družine delali na prosvetnem področju. Ni bilo v Črni kakšne igre na odrih, da ne bi sodeloval kdo od te družine. Brat Lekši je bil do smrti režiser in organizator za izvedbo iger. Drugi brat Janez pa je bil profesor na ravenski gimnaziji in ravnatelj študijske knjižnice na Ravnah. Danes vodi posestvo pri Mrdavišiču Zofkina hčerka Trezika in ta mala kmetija je ponovno oživela in koraka vzporedno z drugimi kmetijami v Javorju. Pokojno Marijo smo položili k zadnjemu počitku v skupno družinsko grobnico k očetu Urbanu in materi Tereziji na pokopališču v Črni.

Ignac ZDOVC

KMEČKI OBIČAJI ČEZ LETO — DECEMBER — GRUDEN

Mesec december je latinsko decem-deset po starem julijanskem koledarju. Po naše gruden se je že zgodaj uveljavil. V mesecu grudnu leže po zemlji grude zmrznjene zemlje in snega. Noči so vedno daljše in mrzle.

Včasih so verovali, da v tem času skrivna bitja imajo v času dolgih noči in slabotnega sonca svojo največjo moč. Mejnika med jesenjo in zimo sta svetnika sv. Klemen in sv. Katarina, ki godujeta zaporedoma 23. in 25. novembra. Po ljudskem pregovoru Klemen zaklene, Katarina pa s snegom odene zemljo. Legenda o sv. Katarini pravi, da ji je bila namenjena mučniška smrt na mučilnem kolesu, ki se je na čudežni način razletelo, zato mora na Katarino mirovati vsako kolo. Na ta dan se predice niso dotaknile kolovrata, mlinarji niso mleli, furmani pa niso vozili, ker je bila Katarina v kolo zapredena.

Katarina, ki goduje pred adventom, pa je včasih ustavila vse plesne zabave in slovesne ženitve, ki so bile prepovedane v adventu in Božiču vse do sv. treh kraljev.

Decembra praznujemo prihod sv. Miklavža, ki ima davno pogansko vsebino. O sv. Miklavžu legenda trdi, da je nekoč trem hčeram neke siromašne družine ponoči polagal na okno razna darila in tako poskrbel, da so preživele. Tako še danes prinaša Miklavž v nastavljeno posodo otrokom darove, jabolke in razne dobrote. Dobrosrčni svetnik Miklavž je veljal za zaščitnika študentov, ker je po legendi menda obudil v življenje tri po-

potne študente, katere je umoril neki hudobni krčmar. Nekega dne je pomiril vihar na morju, zato ga imajo za svojega zavetnika brodarji, splavarji in mornarji.

Stare legende v noči iz 5. na 6. december so starejše kot krščanstvo. Divji predkrščanski zimski obhodi raznih našemljencev, ki so predstavljali duše rajnih prednikov in demonskih bitij, je krščanska cerkev postavila na dan sv. Miklavža. Miklavževi dnevi so uvod v dolge zimske noči, ko nastopi čas mraza in teme, ko sonce izgubi svojo moč v teh tesnobnih dneh, ki so dobili ime »dvajset volčjih noči« in so trajali od 24. decembra do treh kraljev 6. januarja.

Po Koroškem in Gorenjskem je v teh dneh ponoči mož gonil svojo divjo jago, in daleč naokrog se je slišalo tuljenje in lajanje psov. Nevarna je bila divja jaga, sestavljal jo je trop psov, ki so se podili po hribih in dolinah, slišalo se je cviljenje živali, lajanje psov in streljanje. Tisti, ki je slišal divjo jago, je moral hitro stopiti s poti in poiskati s križem zaznamovan štor. Če štora ni bilo, je moral leči na tla z obrazom proti zemlji v levi tir zvožene poti in mirovati. Če ni ravnal tako, se je zgodilo kot nekemu fantu v solčavskih planinah. Ko je nekega večera zaslišal divjo jago, je prepozno skočil s poti. Divji lovec mu je zapičil sekuro v glavo. Celo leto je nesrečni fant trpel hude bolečine v glavi. Ob letu je odšel fant na isto mesto kot pred letom v gozd. Divji lovec je ob istem času kot pred letom prišel mimo s svojo jago, izdrl fantu sekuro iz glave in zdravje se mu je povrnilo.

V času najdaljše noči, v zimskem kresu, je umrlo staro sonce in rodilo se je mlado, v krščanski dobi je postal božič in mladi bog.

V vsem tem skrivnostnem dogajanju si je naš človek izbral za praznovanje enega najlepših in najbolj svetih praznikov v letu. Pred sv. večerom so skoraj pri vsaki hiši napravili jaslice, vse hišne prostore in gospodarsko poslopje so pokadili z blagoslovljenim lesom od cvetne nedelje in poškopili z žegnano vodo. Božično drevesce se je dosti pozneje uveljavilo, k nam so ta običaj prinesli iz tujih krajev, predvsem iz Nemčije. Za božične praznike so gospodinje napekle raznih posebnih božičnih potic in dobrot, kar jih je domačija premogla. O božični noči so koledniki hodili od hiše do hiše in peli božične kolednice. Sveti večer s polnočnico, ko zvonovi pozdravljajo krščanski praznik, le kdo si ne bi želel tega praznika praznovati doma? Vedno je bila želja, da se družina zbere doma. Ob polnoči ljudstvo hiti k polnočnici v cerkev in si prisvetili z gorečimi baklami od vseh strani, da pričakujejo rojstvo odrešenika. Včasih so se po vrhovih in okoli cerkve prižigali kresove. Pri hiši pa je vedno ostal kot varuh domačije pred nezaželenimi obiski en močan možki z nabito puško v hiši in s prižgano lučjo. Varuh je hodil po hiši buden, dokler se ostali niso vrnili od polnočnice. Drugi dan po božiču je praznik sv. Štefana, zaščitnika živine in je bilo treba poskrbeti za blagoslov živine. Prinesli so k blagoslovu sol za živino, s to soljo so potresli polje, da bo obvarovano pred nevihtami, nekaj pa so je shranili za zdravlila. Pri hiši so imeli tudi blagoslovljeno vodo, ki so jo blagoslovljali na Štefanovo.

Rabili so jo pri živini. Če so kaj prodali ali kupljeno prignali v hlev, so prej poškopili z žegnano vodo. 28. decembra je tepežni dan — veselje otrok, saj so bili zgodaj zjutraj na nogah, šli od hiše do hiše in peli tepežne pesmi. Ena se glasi: »Rešite se, rešite se, zdravi, veseli, dolgi, debeli, da bi dosegli sivo brado in dočakali dosti let.« Če bi katera hiša ne

odprla vrat otrokom, ki so prišli tepežkat, bi prihodnje leto ne imeli sreče. V zahvalo, ker so bili tepeni, so odrasli nasipali v otroške malhe orehe, potice in tudi kaj denarja. Na Silvestrovo so se pri hiši menjali posli (hlapci in dekletke). Če je kateri odšel, so prišli novi. Novi posli so sklepali dogovore v denarju in dobrinah (obleka, čevlji). O tem so se ustmenno domenili že kak mesec poprej, za zagotovilo je gospodar dal poslu račun aro in veljalo je pravilo, če je gospodar dogovor prelomil, poslu ni bilo treba vrniti are. Če se posel ni držal dogovora, je moral vrniti dvojno aro.

V adventnem času je že od leta 1853 redno izhajala naša prva zbirka Mohorjeva družba v slovenskem jeziku. Ta knjižna zbirka — koledar in štiri lepe poučne knjige so bile skoraj pri vsaki hiši. Ob praznikih in večerih so se člani družine zbrali pri mizi ali ob topli krušni peči in eden je bral na glas iz teh knjig. Mladina, ki še ni znala brati, se je ob večerih učila branja. Za starejše ljudi, ki so že slabo videli, so bile mašne knjige tiskane z velikimi črkami.

Že zelo zgodaj so naši kmečki ljudje želeli znati brati in pisati. Adam Bohorič (1525—1599) Trubarjev sodelavec, je tudi prvi napravil otroško tablico in kamenček leta 1580. Pomemben je bil kot pisec prve slovenske slovnice 1584, pisane v latinščini z naslovom »Areticae horuale (Zimske urice) in je bila namenjena kmečkemu življu, da se v zimskih uricah nauči branja. Drugi je bil Metelko Fran-Serafin 1789—1860. Slovenski slovnica in profesor slovenščine na gimnaziji je leta 1825 izdal »Lehrgebäude der slowenischen Sprache.« V tej slovnici je priobčil svoj črkopis (latinice in nekatere cirilske črke) in se je po njem imenovala metelčica. Znano je, da so teh prvih učbenikov kmečki ljudje pridno posluževali in se osnovnega branja naučili, saj redne šole so bile redko komu dostopne. Iz teh preprostih ljudi so priznani in znani možje.

Mohorjeva družba, ki je bila osnovana v Celovcu, še danes izhaja v slovenščini v Celovcu, Celju in Gorici. Teh knjig so se ljudje radi posluževali in dosti kje se še najde cela zbirka od začetka do danes. Ena teh zbirk je ohranjena v Šmiklavžu pri Slov. Gradcu pri kmetu Sp. Kotniku.

Čarf Matevž

JOŽE BREZNIK
iz Velke nad Dravogradom

Ne moremo razumeti, da je kruta smrt vse prezgodaj pretrgala tancico tvojega mladega življenja. Tvoji najdražji in mnogi prijatelji čutijo neizprosno bolečino in praznino. Nemo in tiho se te bomo spominjali še mnogo let in ti prinašali cvetje na tvoje počivališče.

MARIJA IN JOŽETU
KANOVNIKU V SLOVO

Na šentflorinjskem pokopališču v Doliču smo se v obdobju treh mesecev poslovili od 57-letne Marije in njenega 75-letnega brata Jožeta Kanovnika iz Pake pri Mislinji. Pokojna Marija in Jože, ki jima ni bilo dano, da bi si ustvarila družino, sta bila vseskozi na Kanovnikovi kmetiji pridna in delovna. Njena življenjska pot je bila težka in trda, saj nikoli nista poznala miru in počitka. Taka kot smo ju poznali, bomo ohranili v najlepšem spominu. Naj jima bo lahka domača zemlja.

F. J.

Iz kart se je dalo razbrati, da bo Kučan naš ata . . .

Vsak dan srečujem najrazličnejše ljudi, med njimi tudi takšne, ki name naredijo poseben, izjemno globok vtis, tako da jih zlepa ne pozabim. Name delujejo kot magnet. Čisto tako podzavestno se jim človek do neke mere preda in potem si ti zakoreninijo globoko v duši. Ena takšnih je tudi KRISTINA GREJAN iz Velenja, ženska, ki jo je življenje in usoda obdario ne samo z izredno bistroumnostjo, temveč tudi s kopico lastnosti, ki jih navadno tem ljudem radi zavidamo.

Čeprav je minilo kar nekaj časa, ko smo bili pri njej na klepetu, pa vseeno menimo, da tale kratek zapis vendarle ne bo čisto nič izgubil glede vsebine. Tinko, jasnovidko, kot ji pravijo številni prijatelji in znanci, najbrž ne bo potrebno posebej predstaviti, kajti številni ljudje tudi iz koroške krajine jo še kako dobro poznajo. K njej se zatekajo po številne nasvete, zanima jih njihova prihodnost, pa trenutek sedanosti in marsikaj. In TINKA, ta drobna ženska, ki bo v začetku prihodnjega leta napolnila že 80 let, se za hip zamisli nad usodo posameznika iz kart, ki so razprostrte na mizi, na kateri je gora pisem iz vseh koncev Slovenije. Množica ljudi, ki prihaja k TINKI, hoče od nje nasvete, uteho, oporo, tudi prijazno besedo in še zlasti, kakšna neki bo njihova prihodnost. Kar v precejšnji meri držijo njena napovedovanja in ugibanja, čeprav se kar podzavestno izogiba tudi takšnih

mračnih, manj veselih vedeževanj. In Kristina je vsega navajena, je kot nekakšna poslanica malih, preprostih ljudi, kljub temu, da k njej zaidejo tudi profesorji, zdravniki, ugledni možje. Tinka pa vsakemu postreže z njegovo usodo, sedanostjo, preteklostjo in še zlasti s prihodnostjo. Veliko njenih globokih misli in besed se kar v precejšnji meri tudi uresniči. Je to morda vraževernost ali pa so jo vse tiste nedoumljive globine naše biti in osebnosti?

Nekaj prav gotovo je.

Če bi hoteli pisati o TINKI kot o ženski, ki jo je življenje še kako metalo ob številne čeri, vendar ni klonila; ali o dobrotnici, kot jo imenujejo domačini, bi bilo nekaj vrstic zagotovo premalo. Naj bo samo skromni stavek za žensko takšne častitljive starosti, pa mirnega duha in blagega obraza. Življenje jo je kalilo, naredilo iz nje svojevrstnega človeka, odločnega in vztrajnega, tako da bi pred njim klonil vsak mladeč, ki šele začne živeti. Tudi to odraža njeno naravo, ko je na minulih volitvah jasno in glasno dejala v prepolnem volišču, pa čeprav še niso znani volilni rezultati: »Da, KUČAN bo ata Slovenije!« Ni se uštel. V njeni bližini se človek nalezje spoštljivosti in tihe notranje sreče. Še nekaj bi veljalo omeniti: Kristina je tudi gonilna sila »Lige humoristov«, ki delujejo v Velenju že dvajset let, pa v organizaciji rdečega križa in

Tinkin iskri nasmeh

gasilskem društvu, pa tudi pri obnovi cerkve je bila kljub letom nepogrešljiva.

Mračilo se je že, ko smo zapuščali Tinko in njeno pravljico leseno hiško, v njeni bližini je sameval velenjski grad, nas pa je preveval občutek neke notranje sreče, poštenosti in predvsem spoštljivosti, da smo se srečali s tako blago in dobro žensko, kot je TINKA.

Silvo Jaš

Kako sta Nina in Klemen doživela sveti večer

Tine je bil nezakonski sin kajžarske matere. Ko je bil še majhen, ga je mati jemala s seboj na dnine. Doma je redila kravico, pa tudi praščka. Doma ni bilo dovolj košenine za krmo, zato jo je morala dobiti pri kmetih in potem z dninami odsluževati.

Leta so minevala, Tine je odrasčal. Postal je pastir. Kmetom je pasel krave in ovce in tako pomagal materi pridobiti krmo za kravo. Rad je pasel, to je bil njegov svet. Prepeval si je in žvižgal, stikal za ptičjimi gnezdi, poznal je gozdne živali. Počutil se je kot kralj doline. Gmajne, potočki, skrite tajne v gozdu, vse je bil njegov svet.

Tudi to je minilo, odrasel je v zalega mladenciča. Mati mu je ob neki priliki dejala: »Veš Tine, slaba postajam, ne bi pa rada videla, da bi ti sam ostal v tej kajži, ko bom jemala slovo. Poročiti se boš moral.« »Eh, mati, še je čas,« je zamahnil z roko in malo zardel v lica. »Ni več veliko časa,« je odgovorila mati in nadaljevala: »Vsak večer se srečujemo z njim in polagamo račune za dan, ki smo ga preživeli in se vprašamo, ali smo dali dnevu to, kar je stvarnik od nas zahteval.« Sinu se je zdelo materino govorenje čudno. Vprašala ga je tudi, ali se mu katera v vasi dopade. Priznal je, da mu je pri srcu Plešničnikova Trezika. Še ko sta bila majhna otroka, sta skupaj sanjala, da bosta postala mož in žena, sedaj pa: »A kaj, ona je bogata, jaz pa . . .« Mati ga je potolažila: »Nič ne maraj, srce ne pozna meja. Če ti je namenjena, bo tvoja.« In tako se je zgodilo. Tine je uspešno opravil logarsko šolo in čez leto je bila Trezika že pri hiši. Na svet je prijojal sinček, ki so ga krstili za Klemna. Čez dve leti je bil ponovno krst. Rodila se je Nina. Ti dve sreči

sta rasli v koči, se smejali, jokali, vriskali. Bila sta brezskrbna, srečna otroka. Trezika je prevzela vsa opravila gospodinj. Materi ni dovolila več na dnine, saj je za doto dobila nekaj zemlje, travnik in malo gozda.

Babica se je držala bolj zapečka. Starost ji je že upognila križ, saj je bil že osmi na njenih ramenih. Tiho, počasi se je sklanjala k materi zemlji, iz katere smo vsi in v katero se bomo nekoč vsi povrnili.

Tista jesen je bogato obrodila, vsega je bilo dovolj. Tine in Trezika sta se za zimo dobro obložila z drvni in vsem ostalim, celo dva sode dobrega jabolčnika sta postavila v klet.

Minil je november. Oddaljene gore so se počasi odevale v belo oblačilo. Noči so postajale bolj mrzle in jasne. Prišel je december.

Nina in Klemen sta se zelo veselila Miklavža in Božička. Ugibala sta, kaj bo kdo dobil za darilo.

Prišel je zadnji teden pred božičem. Nekega večera, ko je Tine prišel z dela pozno, mu je Ninica sedla na kolena in mu ovila male ročice okrog vratu. »Aha, že vem, nekaj imaš za bregom,« je rekel Tine. Nina je pogledala Klemna in rekla: »Veš atej, nimam samo jaz želje, tudi Klemen jo ima.« »Kakšna pa je vajina želja,« je vprašal oče. Oglasil se je Klemen: »Boš prinesel božično drevo?« »To vaju skrbi,« je odgovoril oče, »seveda ga bom prinesel, takšnega, da ga bosta krasila kar celi sveti večer.« Potem so se pogovarjali o darilih, babica pa si je v koku obrisala solzo misleč: »Hvala ti, moj Bog, da si mi dal zlatega sina in snaho. Vsa moja leta trpljenja so sedaj poplačana z zlato jesenjo mojega življenja.«

In končno je prišel dan pred svetim večerom,

Tine je že prej nakupil darila, na božično bilo pa se je že ob 12. uri vrnil iz službe in med potjo kupil še božično drevo. Sneg je naletaval in okrasil drevesce. Nina in Klemen sta gledala skozi okno in čakala očeta. Glasno sta začela vriskati, ko sta ga zagledala. Trezika je pekla pecivo, ko je vstopil Tine, na hodniku stresel sneg z drevesa in ga postavil v kot.

Tisti dan sta Tine in Trezika prej končala delo v hlevu, da so potem začeli krasiti drevo. Tine je napeljal električne lučke, okraske pa so navesili ostali. V kot, kjer so imeli Boga, je Tine naložil mah in nanj postavil jaslice. Okrog 6. ure, ko je pričelo v farni cerkvi zvoniti v čast svetemu večeru, so šli vsi kropiti. Klemen je nesel posodico z blagoslovljeno vodo, Nina je kropila, očka in mamica pa sta kadila z blagoslovljenim ognjem. Pokadili so tudi v hlevu tako, da je vonj žeganega lesa napolnil vse prostore.

Pokropili so še kužkovo utico, potem pa je prišlo tisto, najlepše. Očka je vklopil radio in vstavil kaseto. Zadonela je nikoli izpeeta pesem, vedno doživeta »Sveta noč, blažena noč«. Nato je prišlo na vrsto obdarovanje. Oče je delil darila kot kralj, ki deli svojim zvestim podložnikom, njega pa sta obdarovali žena in mama.

Tisti večer sta otroka zaspala z novimi igračami, ki sta jih dobila za darila. Izba je bila topla, zunaj pa je naletaval sneg v gostih kosmičih. Hiše so bile razsvetljene. Tine, Trezika in mama so zmolili še rožni venec. Bilo jim je toplo pri srcu. Njihova srca je napolnil mir svete noči.

Kaj pa mi? Še poznamo ta mir, ali nas je že objel čas mrzlice in pohlepa?

Viktor Levovnik

Na ohceti s triom Darinke Oder

Že v zgodnjih otroških letih sem z očmi in ušesi občudoval harmoniko. Še bolj romantična pa se mi je zdela harmonika v dekliških ali ženskih rokah, posebej še, če je znalo dekletce zraven tudi lepo zapeti. Če se je godcem pridružilo še nekaj pevcev, je bila harmonija popolna za sleherno uho.

In prav prijetno lahko uživajo vsi gostje, kamor povabijo trio Darinke Oder iz Mislinje, pa naj bo to ohceta, veselica ali kakšno drugo slavlje. Neutrudno se vrti s harmoniko med gosti, vmes pa še vrti svoj jeziček kot klopotec ali žveglja, da spravi v dobro voljo še čemernelega gosta. Ker sem se ob poslušanju njenega tria, brez oglušujočega ozvočenja, prav prijetno počutil skupaj z ostalimi gosti, sem sklenil predstaviti našim bralcem TRIO DARINKE ODER.

Potrudil sem se priti do nje, da kaj več zvem o njenem delovanju na glasbenem področju. Ker dobrega godca pač ni težko najti, sem se kmalu znašel na njenem dvorišču. In kakor je bil lep in sončen tisti petkov dan, tako je bil tudi prijazen, topel in gostoljuben sprejem na njenem domu. Zastavil sem ji nekaj vprašanj!

Kdo vas je navdušil za igranje?

Ko sem še hodila v osnovno šolo, se je pri naši hiši veliko pelo in igralo. Sicer pa je oče kupil diatonično harmoniko za brata, ker pa on ni kazal prave vneme do igranja, sem na skrivaj vadila jaz, a starši so mi branili, češ da harmonika ni za dekleta. Nisem odnehala. Ko pa so uvideli, da nam iz harmonike izvažiti pristne melodije, so mi poslej šli na roko. Ob moji vztrajnosti je začel vaditi še brat Vinko klarinet in, ko sva že ubrano igrala, se nam je pridružil še Janko Krenker z basom in ustanovili smo trio, v katerem uspešno igramo že deset let, brat Vinko igra občasno tudi saksofon, basist Janko pa igra dobro tudi harmoniko.

Koliko ohceti v teh desetih letih že imate za sabo?

Bližamo se številu dvesto.

Ste doživeli na kakšni ohceti kaj izjemnega?

»Ja, nekje blizu Vojnika mi je padla opeka na glavo. Spoznala sem fanta Vladka bodočega moža, ki nas občasno pri igranju spremlja s petjem.«

S kakšnim občutkom ste šli igrat na prvo ohceto?

»Ja, bilo me je kar precej strah, ko pa sem ohceta uspešno izpeljala v zadovoljstvo vseh svatov, je bilo naročil vedno več.«

Kje vse ste že igrali?

»Zelo veliko tu po Mislinjski dolini in širrom po Sloveniji, tudi na koncertih iz naših krajev. Izseljeniška matica pa nas je povabila tudi v Nemčijo, kjer smo igrali zdomcem v Stuttgartu, Freiburgu, Münchnu in še kje in povsod so nas nagradili z navdušenim aplavzom.«

Gotovo ste prejeli tudi kaj nagrad?

»Da, dobili smo res veliko nagrad in lepih

Trio Darinke Oder

spominkov. Ostalo pa nam je veliko lepih spominov.«

Bo tradicija igranja in petja prešla tudi na potomce?

»Desetletni Matjaž že pridno vadi na harmoniko in trobento. Hodi tudi v glasbeno šolo.«

Poslovil sem se z željo, da bi trio Darinke Oder še desetletja razveseljeval svate in druge ljubitelje pristne glasbe širom naše lepe domovine.

Ludvik Mori

Za konec leta?

Dejali bomo: »Pa se je le izteklo!« Bilo je vsega: od strahu, kako bomo preživeli, draginja se je stopnjevala, prezira, sovraštva, bojazni pred orožjem, pa še te nesrečne poplave so nam prizadele ogromno škodo.

Kaj nas čaka? Ali se bomo še imenovali Prešernov narod, ali bomo postali hlapci tistih, ki nas žele kupiti? Kje ste vi, naši možje, ki bi si upali udariti po mizi in reči: »Tukaj je naše delo, tukaj mi odločamo o svoji usodi.«

Kje so pošteni očetje, ki bi preprečili odpuščanje z dela tistih, ki so pošteno delali. Si Slovenci to res lahko privoščimo? Ali smo padli že tako globoko, da dovolimo, kako nekateri vodilni izkoriščajo svoj položaj in mečejo ljudi na cesto, si odmerjajo visoke plače? Smo postali grabeži, pa čeprav bi šli preko trupla svojega brata? Kje je naša zavest, naš ponos, kako daleč je ljubezen do sočloveka? Kaj nam pomaga sprava, če smo vsak dan slabši? Kako bomo šli v Evropo s takšnimi načeli?

Srbi so izjavili: »Če bomo zvedeli, da se v svetu kakšnemu Srbu godi krivica, se bomo zanj zavzeli vsi, cela Srbija.« Vprašam, ali bi mi Slovenci upali izreči kaj takega? Verjetno ne, ker v nas ni več ponosa. Ne znamo se več vprašati, kdo je moj bližnji, raje se sprašujemo, kdo ni moj bližnji. Iščemo napake pri ljudeh, omalovažujemo jih, ker niso toliko premožni, da bi si kupili novi japonski avto ali anteno za satelitsko televizijo. S temi ljudmi se ne primerjajo, ker so prerevni.

Takšni smo. Radi bi se primerjali z naprednimi narodi, radi bi postali takšni, v svojih srčih pa ne znamo narediti tistega miru, ki dela človeka plemenitega, ne znamo pogledati rezevu v oči. Postali smo že tako hinavski, da delavca, ki v tovarni prosi za kakšno pomoč, odslovimo z odgovorom: »Tu imaš knjigo, kar pojdi. To delo lahko opravlja tudi kdo drug, z manj problemov.« Pravico do dela smo pokopali. Kje je izrek: »Delu čast in oblast?«

Vse to imejmo pred očmi ob koncu leta. Silvestrska noč naj nas ne odeva samo v bogata oblačila, pomislimo tudi na tiste, ki imajo male plače, male pokojnine, morda v hiši bolezen. Tudi ti so naši bratje Slovenci. Bodo lahko tudi oni ponosno dvignili čaše in nazdravili novemu letu? Ali pa bo iz njihovih obrazov sijala žalost in bojazen, kaj bo, če ne bo več dela za njih. Veliko pa je takih, ki so za te ljudi odgovorni, plačani za to odgovornost, pa delajo le zase in v onih podžigajo negotovost in strah pred izgubo dela.

Ob koncu leta premislimo vse to in postanimo narod sožitja, bodimo iskreni, pomagajmo si med seboj v težavah. To naj bo v premislek predvsem tistim, ki krojijo usodo delavcev in jim odmerjajo nizke plače.

Kljub vsemu želim zdravja, miru v vaših družinah in več spoštovanja.

Viktor Levovnik

Božični čas

Postali dnevi so megleni,
v deželo že pritiska mraz,
rahlo sneg že naletava,
bliža se božični čas.

Drevesce bomo si dobili,
zelenega mahu nabrali,
da ob tem bi bil naš praznik lepši,
ko bomo božič praznovali.

Pod okrašeno drevesce
mah zeleni naložimo,
nanj postavimo pastirce,
okrog pa pisano živino.

V kot postavimo še hlevček,
nad njim še zvezdo, ki miglja,
v hlevček Jožefa, Marijo
in sveto dete Jezusa.

Dete v jaslicah prosimo,
sveta vladarjem razum naj da,
da ne z orožjem
le z ljubezjo
se pravi mir doseči da.

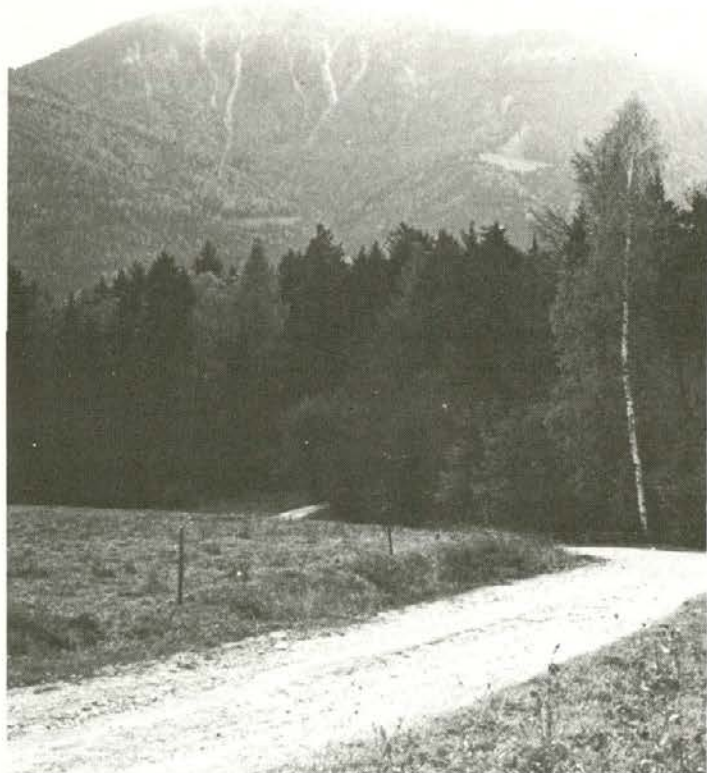
Slava Bogu na višavah
ob jaslicah bomo zapeli,
po svetu pa vsem narodom,
mir pravi zaželeli.

IVAN HAMUN

Bogata letina jabolk 1990, foto: Matevž Čarf

Srečno '91

Jesen na Uršlji gori

Zlati pregovori

Lahko je govoriti, težje je storiti.
Ne učimo se za šolo, temveč za življenje.
Pomagaj z dejanjem, ne z besedami.
Prijateljstvo sklepaj s sebi enakimi.
Če pade ti kruh na tla, poberi in poljubi ga.
Človek brez vere je kot riba brez vode.
Ženska vidi globoko, moški pa daleč.
Kdor v kratkem veliko povedati zna, veliko velja.
Proti sodobnim vampirjem ne pomaga križ in tudi ne česen.
Lačen sitemu ne verjame.
Sit lačnemu ne zaupa.

Med reči in narediti je celo morje.
Prava sreča se le enkrat ponuja.
Oddaljenost povečuje spoštovanje.
Srečen si, če si ne želiš, česar imeti ne moreš.
Bratje in sestre se daleč narazen najbolj ljubijo.

Dobro storiti, pa ne okrog zvoniti.
Hudobnež se boji svoje sence.
Kača se skriva v travi.
Kdor je v malem zvest, temu se da veliko v pest.

Lenoba je nerodovitna.
Leni so kot oblak brez dežja.
Lenuh je vedno v potrebi.
Na srcu treznih in jeziku pijanih je resnica.

Matevž Čarf

TUDI V NAPREJ BOMO SODELOVALI

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec si bo tudi v prihodnjem obdobju prizadevalo za dobro sodelovanje z gozdnimi posestniki. V zimskem obdobju bomo po naših močeh poskrbeli za odprtost celotnega območja oz. za zimsko vzdrževanje cest v sodelovanju z občinami.

Čeprav so predvidene spremembe gozdarske zakonodaje, bomo v naslednjih mesecih poslovali po doslej uveljavljenem načinu. Med gozdnimi posestniki se širijo vesti, da Gozdno gospodarstvo ne bo več odkupovalo lesa od kmetov. To ni res. Za odkup lesa si bomo prizadevali tudi po spremembi gozdarske zakonodaje. Odkupovali bomo vse vrste gozdnih sortimentov po kon-

kurenčnih cenah je. Imamo široko vne delavce, imamo kmeti, zato bomo in plačilo.

S sprememb zbiranja sredstev za vlaganja v gozdove bo tudi gozdno gospodarstvo enakopravni partner vsem sedanjim odkupovalcem, ki sedaj ne plačujejo obveznosti za vlaganja v gozdove.

Hubert Dolinšek

Študijska knjižnica
DZ 05
VIHARNIK
1990

070.489(497).12 Slovenj Gradec

3005627

COBISS

KOPRSKA OSREDNJA KNJIŽNICA
RIVNE

V Mislinji so letošnjega martina ugnali kar ob tej mortadeli

Nove odkupne cene hlodovine

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec obvešča vse gozdne posestnike, da veljajo nove odkupne cene hlodovine v mesecu decembru. Cene hlodovine so večje od 10 % do 15 %. Predlagamo gozdnim posestnikom, da popšeji oddajo, da bo lesna industrija obratovala nemoteno

sortiment	odkupna cena
hlodov. smreka jelka	
F	1 600,00
L	1 400,00
A	1 100,00
B	900,00
C	500,00
popr. c.F,L,A	1 400,00
hlodovina bor	
F	2 000,00
L	1 580,00
A	1 100,00
B	900,00
C	475,00
hlodovina macesen	
F	2 000,00
L	1 600,00
A	1 200,00
B	940,00
C	475,00
drogi	
6-7 m	660,00
8 m	760,00
9-12 m	880,00
ost. teh. les	
celulozni les	440,00
I. kl.	350,00
II. kl.	250,00
cel. les bor	190,00
listavci	
bukev F	1 000,00
L	870,00
I.	690,00
II.	590,00
III.	400,00
celulozni les	230,00
ZA TIP in izvoz	

Glasilo VIHARNIK izdaja delovna organizacija Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

Ureja uredniški odbor: Ida ROBNIK, Andrej SERTEL, Hedvika JANSE, Vida VRHNJAK, Danilo RANC, Gorazd MLINŠEK.

Glavni urednik: Andrej SERTEL, odgovorna urednica: Ida ROBNIK, lektorica: Majda KLEMENŠEK, tehnični urednik: Bruno ŽNIDERSIČ.

Naklada: 5600 izvodov.

Tisk: GZP MARIBORSKI TISK Maribor, Tržaška cesta 14, 62000 Maribor, 1990.